

ŽIVA ZAJEDNICA

D2384E

BROJ 4 (150)
TRAVANJ/APRIL 1994.
LEBENDIGE GEMEINDE
MITTEILUNGSBLATT
DER KROATISCHEN KATHOLISCHEN MISSIONEN
CUJENA/PREIS 2,- DM
LIST HRVATSKIH KATOLIČKIH MISIJA

HRVATSKA ISTRA

Ratni dnevnik
Tako smo postali Nijemci
Vjera na tržnici

UVODNIK

Hrvatska Istra

Zašto smo bili u Istri i zašto pišemo o Istri? Prva svrha boravka hrvatskih katoličkih svećenika i pastoralnih suradnika iz inozemstva u Istri bila je radna. Tema glavnog pastoralnog sastanka djelatnika u inozemnoj pastvi bila je reevangelizacija ili nova evangelizacija u dijaspori. Raspravljalo se o tome kako navijestiti kršćansku poruku suvremenom hrvatskom katoličkom vjerniku u stanju dijaspore. Tradicionalni modeli navješćivanja Evanđelja u jednoj novoj sredini i u novoj situaciji nisu više dostatni. Neke modele treba obnoviti, neke zaboraviti, a neke sasvim iznova uvesti u praksu. Predavači su ukazali na složenost tog predmeta. Neke naglaske možete pronaći u ovom broju ŽZ, u izvješću s pastoralnog sastanka u Poreču.

Druga svrha, pa i druga tema, našeg boravka u Istri bila je sama Istra, koju smo htjeli upoznati na licu mjesta. Naš susret s Istrom bio je vrlo ugodan. Istra je mnogima sada bliža i pristupačnija. Naši domaćini, biskup Bogetić i vikar Šajina, turistički gigant Poreč, potrudili su se da nam predstave Istru iz prošlosti i sadašnjosti. Suvišno je postavljati pitanje čija je Istra. Istra je besumnje hrvatska, ali na poseban način. Očito je da mnogi u Istri, a pogotovo u njezinu zapadnom

susjedstvu, love u mutnom. Zato ćete u Istri susresti grafit: „Istra država“, „Ne dirajte Hrvatsku – ona je ipak naša susjedna država“, a ima i onih psovačkih koje bi bilo nepristojno navoditi. Posjet Istri znači našu podršku hrvatskoj Istri, kako ju je nazvao i kardinal Kuharić u drevnoj Eufrazijevoj bazilici.

O stanju u hrvatskoj suvremenoj kulturi govori u ovom broju književni kritičar Branimir Donat, a interview sa Stevenom Spielbergom „izmislio“ je naš suradnik I. Matijević. Nastavljamo niz članaka o obitelji koje piše mr. Ivo Marković. Pravu sliku gastarbajterskog života pruža članak „Tako smo postali Nijemci“. Odsad naše misionare nećete slušati samo u svojim crkvama, nego će vam na goruća pitanja odgovarati i preko našeg lista. Naše misionare pozivamo da se odazovu gostovanju u našoj rubrici „Misionari, imate riječ“. Oni su domaćini u toj rubrici, Mladi također mogu biti domaćini u svojoj rubrici i u rubrici „Mladi hrvatski Odisej“, ako se angažiraju i ako se odazovu na naš nagradni natječaj.

Zahvaljujemo svim suradnicima i podupirateljima. I dalje očekujemo da ćete vi sami, dragi čitatelji, otvoriti rubrike „Pisma“, „Pitanja“. Čekamo vaša pisma, pitanja, prijedloge, kritike. Uredništvo vam želi svako dobro.

Urednik

Kazalo

Interview

Steven Spielberg:

Uvijek je moguće postupiti ljudski 4

Branimir Donat: Hrvatska u kulturnom tunelu 5

Obitelj u središtu 1994.

Obitelj osoba, a ne pojedinaca. 6–7

Ratni dnevnik

Dragi Bože, ti si tako dobar, što će biti s nama 8

Tako smo postali Nijemci 9

Moralni preokret u seksualnom ponašanju 9

Misionari, imate riječ

Neizvjesnost ostanka. 10–11

Reportaža iz Istre 12–16

Biskup Kasper među Hrvatima 19

Svijet mladih

Na putu prema Bogu i drugima 24–25

Vjera na tržnici 24–25

Historische Hintergründe des grausames Kriegeres in Bosnien und Hercegovina 26–27

Herausgeber:

Kroatisches
Oberseelsorgeamt in Deutschland

60435 Frankfurt am Main · An den Drei Steinen 42
Tel. (0 69) 54 10 46 · Fax (0 69) 5 48 21 32

Verantwortlich: Bernardo Dukić

Redakteur: Anto Batinić

Redaktionsrat: Stanka Vidačković, Ivek Milčec,
Jura Planinc, Ivan Bošnjak,
Maja Runje, Ana Radoš

Layout: Ljubica Markovica

Jahresbezugspreis: DM 30,- incl. Porto

Bankverbindung: Konto Nr. 129072

bei der Stadtparkasse Frankfurt (BLZ 50050102)

Lithos + Fotosatz Service Bauriedl

Seitenmontage: 64546 Mörfelden-Walldorf

Druck: Scholl+Klug Druckerei GmbH

64546 Mörfelden-Walldorf

**ŽIVA
ZAJEDNICA**

MOTRIŠTE

Nemoral i licemjerje

– Kako si?

– Dobro, samo me brine ova situacija na Bliskom Istoku.

Bio je to čest ironični dijalog ili šala među nama u ono vrijeme bivše „jugoidile“ kad su samo odabrani Srbi znali da će i na tim prostorima pokrenuti rat. U ovom ratnom nevremenu ta šala nam se itekako obija o glavu. Takvom ironijom htjelo se pokazati nezanimanje za svjetske probleme. Htjelo ih se ignorirati, a i oni koji su ih registrirali nisu ih ni znali ni htjeli razumjeti. A sada pozor! Nije nimalo teško zamisliti sljedeći suvremeni dijalog, koji, uzimimo, vode dva Amerikanca ili zapadna Europljanina.

– Kako si?

– Dobro, samo me brine ova situacija na Balkanu, u Jugoslaviji, pardon bivšoj, u Hrvatskoj, Bosni...

Možete usto zamisliti ocjene tih ljudi o ratu na našim prostorima kao neshvatljivom, plemenskom, divljačkom, krvavom. Pritom se pitaju zašto i kako, kao da rata u povijesti nikad i nigdje nije bilo.

Možda će nas to nezanimanje za događanja u svijetu sada naučiti pameti. Jer, ne uči se samo iz povijesti, nego i iz sadašnjosti. Koliko god se činilo da nas se zbivanja u Ruandi, Burundiju, Gani, Južnoafričkoj Republici, Zanzibaru... ne tiču, ona nas ipak mogu naučiti mnogo čemu. Na prvi pogled u tim zbivanjima možda nema logike, a ona ipak postoji jer obično sve to netko najprije smisli i isplanira u svojoj glavi. Neke zainteresirane skupine svjetskih moćnika svim time upravljaju. Pitanje je jesu li podzemne ili javne. One javne se navodno iscrpiše traženjem rješenja, a istodobno vole da ga ne nađu. Licemjerno i nemoralno iskazuju svoju zabrinutost dok istovremeno hladno promatraju kako zločinci muče i ubijaju stotine tisuća ljudi. Nije ih ni stid kad ispadnu smiješni i naivni, kad ih za nos povuku bolesni, ali „inteligentni“ zločinci poput srpske ratne družine, Miloševića, Karadžića, Mladića. Kao da je Gorazde prvi slučaj. Kao da su zaboravili ili nikad nisu ni čuli za iste zločine i zločince u slučaju Vukovara, Dubrovnika, Zadra, Osijeka, Sarajeva, dok Banju Luku ni ne spominju.

U životu pa i u suvremenom svijetu postoji skala odgovornosti, i to prema moći, znanju, položaju, zvanju. Poznati su najodgovorniji ljudi i ustanove u svijetu. Umjesto da ti najodgovorniji budu na visini odgovornosti, te u začetku raskrinkaju Sadame, Miloševića, Žirinovske, oni razgovaraju i pregovaraju s njima. Neki od njih veličaju Mladića kao genijalnog vojskovođu. Nije ni čudno što luđaci i zločinci zauzimaju najviše prostora u ljudskoj povijesti. Licemjerno je i nemoralno što se u isto vrijeme žestoko zalažu za ljudska prava i slobode, za demokraciju i mir. Očevidna je nemoć tzv. svjetske zajednice, koja se mora uvažavati, ali se na nju ne smije nekritički osloniti.

Jasno je da je ovaj svijet odavno postao malo selo. Zato nas svakako mora zanimati što smjera sjevernokorejski diktator i hoće li upotrijebiti svoju atomsku bombu. Morali bismo se zabrinuti zašto ratuju plemena Tutsi i Hutu u Ruandi. No, sama zabrinutost očito nije dostatna, napose ako je lažna. Potrebno je učinkovito djelovanje svih odgovornih, moralnih i dobronamjernih pojedinaca i ustanova. Bit će kasno kad neki novi Hitler pritisne dugme za lansiranje atomske bombe. A. B.

VJEROM KROZ ŽIVOT

MIR JE DAR BOŽJI

Narod koji vjeruje, pobjeđuje

Piše: Ivan Macan

U vremenu kad su prilike za mir u našoj domovini prilično izgledne objavljujemo razmišljanje I. Macana, koje je objelodanjeno u časopisu „Obnovljeni život“ 2/94. Oprema je redakcijska.

Diljem cijele naše domovine naš se narod često – potaknut riječima svetog Oca – okuplja da postom i molitvom isprosi od Boga toliko žučeni i toliko potreban mir koji nam je oduzet ili barem narušen. Sa starozavjetnim prorokom i mi želimo svima koji nas čuju da „mislimo misli mira, a ne nesreće“ (Jer 29,11), znajući da nemir ponajprije dolazi od neuređenih misli, želja i namjera. Znajući također da je svaki dobri dar, pa i dar mira, odozgor, da dolazi od Oca svjetlosti – na što nas podsjeća apostol Jakov – želimo taj dar u poniznosti i skrušenosti srca od njega izmoliti. No molitva nas ujedno mora vraćati nama samima. Čovjek koji se moli priznaje da je slab i nemoćan, da mu je pomoć potrebna. On time ujedno priznaje da mu onaj komu se moli može pomoći. On time očituje svoju vjeru.

Rat razara sve ljudske vrijednosti

Puni pouzdanja, ovu smo molitvu stavili pod geslo: „Narod koji vjeruje, pobjeđuje!“ Možda bi to geslo na prvi pogled moglo i nekoga zbuniti. Koga i čime to mi želimo pobijediti? No očito je da mi tu želimo ponajprije pobijediti svako zlo, svako razjedinjenje, mržnju, nesnošljivost među ljudima, gaženje čovjeka i njegovih najosnovnijih prava, a svemu tome je upravo rat najdrastičniji izražaj. Nema goreg zla koje bi moglo zadesiti neki narod od rata. Rat, naime, razara sve ljudske vrijednosti: materijalne – što nam je najočitiije dok gledamo kako se u prah ruše mnoge višestoljetne građevine kojima smo se ponosili, ali još više one duhovne: rat ne ubija samo tijelo i život, nego on ubija dušu, odnosi čovjeku ono najdragocjenije – međuljudske odnose prijateljstva i ljubavi koji su pravi preduvjet čovjekove egzistencije. Ne može čovjek ljudski živjeti bez prijatelja, ne može bez ljubavi. A rat sve to odnosi, dokrajčuje, uništava, u prašinu baca. Želimo li pobijediti rat, moramo nadvladati ono što nas goni u rat. A što je to? Na to pitanje odgovara nam sv. Jakov u svojoj poslanici. „Odakle ratovi, odakle borbe među vama? Zar ne odavde: od pohota što vojuju u udovima vašim? Žudite, a nemate; ubijate i hlepate, a ne možete postići; borite se i ratujete. Nemate jer ne istete, a ne

primete jer rdavo istete: da u pohotama svojim potratite“ (4,1-3). Budući da sve to što nam je apostol tako zorno nabrojio stane u svakom ljudskom srcu, nitko se ne može sasvim ispričati da nije pridonio svoj kamenčić u poplavi svih tih zala koja su nas zadesila. Crkva nas s pravom zato uvijek nanovo pozivlje na obraćenje srca, jer je to jedini put da se svakom zlu, koje nas razjedinjuje, oduzme snaga. To je zalogom pobjedi nad zlom. Ako zapovijedi Božje budemo držali, pobijedit ćemo svako zlo, u sebi i u drugima. Čujmo što nas poučava sveti Ivan: „Jer ljubav je Božja ovo: zapovijedi njegove čuvati. ... Jer sve što je od Boga rođeno, pobjeđuje svijet. I ovo je pobjeda što pobjeđuje svijet: vjera vaša. Ta tko pobjeđuje svijet ako ne onaj tko vjeruje da je Isus Sin Božji?“ (1 Iv 5,3-5).

Isusovi putovi mira i opraštanja

„Narod koji je u tmini hodio, svjetlost vidje veliku.“ U božićno smo vrijeme radošću slušali te riječi. Primijenimo ih sada i na sebe. Mi smo taj narod koji hodi u tmini. Možda te tmine pravo i ne primjećujemo. Ili nas ona možda i odveć pritiska pa se više ne snalazimo, ne razpoznavamo pravi smjer kojim bi valjalo krenuti. Svjetlost nam je velika obećana, ali i darovana. „Svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakoga čovjeka dođe na svijet“ (Iv 1,9). Svi mi znamo, to je svjetlo Isus Krist, i njegova osoba i njegov nauk. U tom svjetlu, tim putem istine i života, želimo mi kršćani hodati. Isusov je zov za svakog čovjeka izazov. On nas zove na putove kojima mi nismo naviknuli hodati. To su putovi opraštanja, zaboravljanja nepravdi; tko te udari po jednom obrazu, okreni mu i drugi; tko traži haljinu, podaj mu i kabanicu, tko traži jednu milju, podi s njime i dvije. Sve je to ludost Kristova križa, kako je to i sam sv. Pavao doživio i osjetio, ali je upravo tom ludošću Krist pobjeđivao silnike, nepravednike, nasilnike i ubojice. Zato se na njemu ostvarilo proročanstvo da će biti *Knez mira*. Sućelice mnogih i velikih zala koja smo doživjeli, sami ili naši bližnji, možemo li još ići za Isusom kad nam govori: ljubite bližnjega svoga, što više, ljubite i svoje neprijatelje! Možemo li još uvijek za nekoga tko nas je teško uvrijedio reći da ga volimo, da ga evandeoski

ljubimo! Možda nam to ne uspije uvijek i odmah, ali nam s Božjom pomoći to ipak nije nemoguće. Mogli smo se doista i u ovo naše vrijeme diviti onim majkama koje su izgubile svoje sinove i svoje najbliže, ali su ipak bile spremne oprostiti, zaboraviti, pružiti ruku svom zločinitelju. To je pobjeda koja može izrasti samo iz duboke vjere usađene u Kristu.

Vjerovati znači prepustiti se Božjem vodstvu

Što znači vjerovati? Kakva vjera može pobijediti svijet? Možemo najprije reći: vjera je život i ne dopušta neke definicije. Ipak, o vjeri možemo razmišljati i dati joj neke odrednice. *Vjerovati* znači prihvaćati Boga u Isusu Kristu, znači povjeriti mu tijek svoga života, usmjeriti svoje nakane i odluke prema njegovu nauku, njegovu Evanđelju; vjerovati znači prepustiti se Božjem (Kristovu) vodstvu i onda kad nas vodi neshvatljivim stazama; vjerovati znači prepoznati Božju volju i u za nas nerazumljivim potezima Božje providnosti koja je uvijek opećaćena ljubavlju prema čovjeku. U Poslanici Hebrejima čitamo o nizu velikih ljudi iz Staroga zavjeta koji su vjerom postigli obećanja. Vjera je, prema riječima NZ, „uvjerenost u zbiljnost kojih ne vidimo“ (Hebr 11,1). Vjerom su, i Abel, i Noa, i Abraham, i Sara, Mojsije i čitav narod već unaprijed gledali i izdaleka pozdravili ispunjenje onih obećanja koja im je Gospodin dao i tijekom vjekova izvršavao.

Svakom je čovjeku njegova teškoća najteža, njegova tama najmrklja, bezizlaznost njegove situacije najočitija. Možda se to i nama danas čini. No, upravo nam vjera govori da „Bogu ništa nije nemoguće“. On može dati da zasja svjetlo u najvećoj tami, pa može ostvariti i to da usred najveće mržnje počnu klijati mladice ljubavi i prijateljstva. Zašto se to ne bi ostvarilo i među nama? Sigurno može, jer je Božje Kraljevstvo, Kristovo kraljevstvo već među nama. Evanđelje nas podsjeća: „Is-punilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje“ (Mk 1,15). Naša je dužnost da ga prihvatimo, i to upravo obraćenjem i vjerom: „Obratite se i vjerujte Evanđelju.“ Velika je snaga vjernog pouzdanja u Božju moć. U snazi te vjere i mi ćemo pobijediti: pobijediti ponajprije zlo u sebi, mržnju u sebi, razdjeljenje u sebi, zatvorenost i odbijanje drugog i Boga koje se javlja u nama, a tako ćemo uspostavljati svijet mira i pravednosti. ■

IZMIŠLJENI INTERVIEW

SA STEVENOM SPIELBERGOM U POVODU FILMA „SCHINDLEROV POPIS“

Uvijek je moguće postupiti ljudski

Spielbergov film „Schindlerov popis“ pobrao je glavne ovogodišnje Oscare Američke akademije za film. Uspjeh filma, ali još više njegov sadržaj, te posve stvarno poređenje s ratom u našoj domovini, potakli su me na sljedeći izmišljeni razgovor s redateljem Spielbergom

I.M: Vas opisuju kao čovjeka koji puno mašta i sanjari i tako puni kino-blagajne?!

S.S: Možda je to i točno. Filmove radim s ljubavlju, a ako su oni još za djecu, onda se vraćam u svoje djetinjstvo i iz te perspektive promatram film. Neki filmovi su usko vezani za moju prošlost. Npr. „Poltergeist“ i E.T., su snimani u kući koja je potpuno identična onoj u kojoj sam odrastao.

I.M: Kakvo je bilo vaše djetinjstvo?

S.S: Kao židovskom dječaku u nežidovskoj sredini bilo mi je vrlo teško uklopiti se u društvo. Još kao mali zavolio sam film i puno vremena sam provodio u kinu. S jedanaest godina sam pokušavao snimati i do osamnaeste sam stekao neko malo iskustvo, ali me zbog loših ocjena nisu primili na sveučilište pa sam znanje morao stjecati sam.

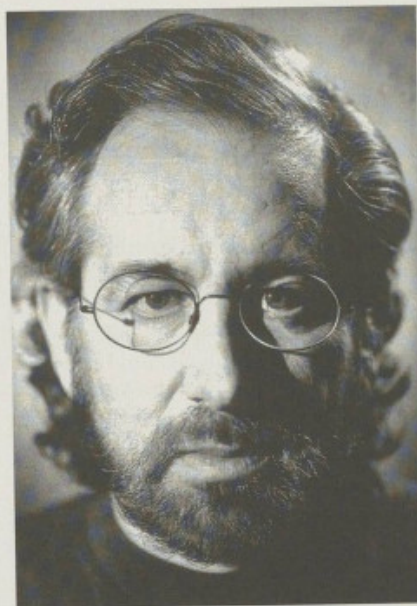
I.M: Nakon filmova za zabavu snimili ste jedan film kome je tema vrlo ozbiljna i koji s ostalima nema ništa zajedničko?!

S.S: „Schindlerov popis“ sam htio snimati odmah nakon E.T.-a 1982., ali tada još nisam bio zreo za tu temu. U međuvremenu sam snimio „Boju purpura“ i „Kraljevstvo sunca“, koje smatram pripravom za „Schindlerov popis“. U „Boji purpura“ poistovjetio sam se s crnom djevojkom jer sam često bio žrtva rasističkih optužbi. Film je doživio znatan uspjeh i bio nominiran za 11 Oscara iako je bio napadan jer je navodno karikirao sliku o crnom čovjeku. U „Kraljevstvu Sunca“ je priča o engleskom dječaku koji treba sam da se izbavi u Šangaju, kojeg su tada bili zaposjeli Japanci. U međuvremenu sam pregledavao stare filmove. Židovske predratne, snimke iz logora, kao i ruske po oslobođenju. Sve to čovjeka ne ostavlja ravnodušnim.

I.M: „Schindlerov popis“ djeluje potpuno autentično!

S.S: Sve je prikazano onako kako se dogodilo. Ljudi, logor, događanje, također i Oskar Schindler. Ništa nije nimalo uljepšavano. U filmu se ne postavljaju pitanja kako i zašto ili je li moglo ovako ili onako, nego se jednostavno pri-

kazuje stvarnost. Sve scene su ponavljane toliko dugo dok, dok preživjeli svjedoci ne bi potvrdili identičnost sa stvarnim povijesnim događanjem. Snimanje je bilo vrlo teško i ni sam ne znam koliko sam puta htio sve napustiti, ali osjećao samo dužnost snimiti film do kraja, jer ovaj film nisam snimao da bi zaradio. To je nešto puno vrednije od bilo kakve zarade.

Steven Spielberg Foto: G. Holz / A. Leibovitz

I.M: Film možemo ocijeniti i kao povijesni dokument.

S.S: Svaki peti Amerikanac ne vjeruje u postojanje logora i svega onoga što se dogodilo za vrijeme II. svjetskog rata. Na nekim premijerama mladi su se smijali i dobacivali na prve scene ubijanja. Ti mladi ljudi su navikli na nasilje na filmu a ova tema im je potpuno nepoznata pa ih ne treba kriviti. Zbog toga planiram napraviti turneju uz film i pokušati ljude upoznati s istinom.

I.M: Zašto baš Oskar Schindler?

S.S: Čovjek ne mora biti svetac kako bi spasio svijet. Ovaj primjer pokazuje kako je uvijek moguće postupiti ljudski. Prošlost ne možemo promijeniti ali ovaj

film je i film nade i možda putokaz za budućnost.

I.M: Ovaj film je puno djelovao na nas i mnogi se pitaju hoćete li opet snimati dječje filmove ili jednostavno filmove za zabavu?

S.S: Film me je puno promijenio, ali još tijekom snimanja djeca su me pitala, hoću li im snimati nešto što će ih razveseliti. Ja sam im to obećao. I nakon određene stanke opet ću snimiti nešto veseliije.

Oskara Schindlera u početku ništa ne razlikuje od njegovih poslovnih i vojnih prijatelja. Česte pijanke i prilično raskalašen život. S početkom rata ulaže židovski novac kako bi se brzo obogatio. Zatim dovodi židovsku radnu snagu kako bi troškovi bili što manji. No, s vremenom u toj jeftinoj radnoj snazi, kojoj je rad u tvornici bio dokaz da su „potrebni“, a omogućavao im je da prežive, on vidi jadne ljude kojima je potrebna pomoć i on im pomaže. Uz mnoga podmićivanja uspijeva zaposliti u svojoj tvornici oko tisuću zatvorenika. Kad je došlo do zatvaranja logora i transporta logoraša na pogubljenje, on otkupljuje svoje radnike i tako od sigurne smrti spašava tisuću i pol ljudi. To slični priči o izgubljenom sinu koji je ponovno pronašao pravi put.

Ali vratimo se u naše vrijeme. Koliko je srpski osvajač načinio novih Auschwitza, Dachaua i tko zna kakvih logora, zatvora, mučilišta i geta kod nas?! Koliki ljudi su ubijeni jer su bili samo „nepoželjni“, i to ne samo prije 50 godina već i sada. Tada smo šutjeli i bili krivi, a hoćemo li opet šutjeti.

Koliko je sve slično pokazuje i usporedba teksta jedne djevojke iz logora u Poljskoj 1943. i jednog našeg mladića zatočenog u Omarskoj 1992.

„U početku je postojao sistem. Uhititi i ubiti intelektualce, poslovne ljude i one koji su imali utjecaj u društvu. Kasnije više ne postoji red ljudi su ubijani samo zato jer je to nekomu predstavljalo užitak. Nije postojalo pravilo kojega bi se trebalo držati kako bi se preživjelo...“

Ivo Matijević, Lebach

INTERVIEW

Hrvatska u kulturnom tunelu

Gost „Mažuranićeve“ kulturne tribine bio je 18.2. istaknuti hrvatski književnik, publicist i urednik u Nakladnom zavodu Matice hrvatske prof. Branimir Donat. Kulturna večer bila je posvećena hrvatskom književniku Ksaveru Šandoru Gjalskom u povodu 140. obljetnice njegova rođenja. Gospodin Donat rado se odazvao našoj molbi da za čitatelje „Žz“ odgovori na nekoliko pitanja.

Prof. Branimir Donat

Žz: Što ima novoga u izdavačkoj djelatnosti Nakladnog zavoda Matice hrvatske?

Prof. Donat: Gledajte, na Vaše prvo pitanje odgovorit ću, nažalost, sa stanovitom tugom. Mi smo prije uspostave hrvatske države objavljivali mnoge knjige koje vlastima nisu bile baš pri srcu, pa između ostalog, konkretno, ja sam potpisao i priredio za izdavanje „Bespuća povijesne zbiljnosti“ predsjednika dr. Franje Tuđmana. Ali, otkad je započeo rat, naša izdavačka proizvodnja ne da stagnira, nego se svela na simbolične, pojedinačne knjige. Moram reći da je NZMH možda u toj čitavoj priči imao posebne probleme, jer mi smo imali nešto naših knjižara i predstavništava u drugim krajevima. Tako je naše veliko predstavništvo i skladište knjiga u Sarajevu uništeno i više ne postoji. Velika knjižara u Mostaru je također uništena. Knjižara u Dubrovniku je isto jako uništena, kao i u Osijeku, tako da možemo reći da smo pretrpjeli velike materijalne udare. Dakle, umjesto razdoblja jednog preporoda, došli smo u vrijeme najcrnje stagnacije.

Žz: Prije tri mjeseca počeo je izlaziti kulturni polumjesečnik MH „Vijenac“. Kako je „Vijenac“ primljen u javnosti i koja mu je namjena: politička ili kulturna?

Prof. Donat: Po mom dubokom uvjerenju taj list ispunjava jednu veliku prazninu u hrvatskom novinstvu. Rekao bih međutim da je ona politizirana situacija, koja je prethodila njegovom izlasku, bila nepotrebna. Govor S. Prosperova Novaka, koji je glavni urednik „Vijenca“, je u našim redovima bio ocijenjen kao netaktičan, iako smo mnogi od nas o tim stvarima već ranije pisali, pa i on. Ustvrdili smo da vrijeme i mjesto nisu dobro odabrani. Ali mislim da smo postigli

nešto u ovih nekoliko dosadašnjih brojeva „Vijenca“. Zaposlili smo čitav niz, produktivnih hrvatskih kulturnjaka: pisaca, novinara, likovnih i glazbenih kritičara. Oni time počinju sustavno i organizirano djelovati, jer biti kulturni radnik u Hrvatskoj, u ovoj neimaštini, je vrlo teško.

Žz: Hrvatska država ima goleme probleme: sve je manje novca, šteti se gdje je god moguće, pa se tako i kultura našla na udaru. Recite, profesore, nazire li se svjetlo na kraju (kulturnog) tunela?

Prof. Donat: Prvo, ja mislim da mi to svjetlo nosimo svi u sebi. Jer, kad tog svjetla, te male luči, u nama ne bi bilo, ni prvo razdoblje nametnutog rata ne bi preživio nitko od nas, mislim na čitav hrvatski narod. A, ako hoćemo to svjetlo zaista vidjeti na kraju, onda bih rekao da se ono ovog trenutka ne vidi, jer ono ovisi o drugim okolnostima. Mi u ovom trenutku nemamo filmske proizvodnje, nemamo izdavačkih poduzeća. Hrvatsko narodno kazalište je dugo bilo zatvoreno. Mislim da su te ustanove previše dragocjene i da imaju preveliku propagandnu moć da bismo smjeli dopustiti da sve to ne funkcionira. Čini mi se da smo tu olako digli ruke od nekih stvari na kojima se temeljio moral naših ljudi u emigraciji.

Žz: Ove godine slavimo 900. godišnjicu prvog pisanog spomena Zagreba. Kako teku pripreme za proslavu tog velikog jubileja?

Prof. Donat: Mi smo prošle godine slavili godišnjicu Bule i ta proslava je bila iskorištena da se neke stvari ipak naprave. Znam da ima više izdavača koji su pripremili neke knjige, a neke su već u tisku. Mislim da neće biti baš neke velebne proslave te značajne obljetnice, jer HNK ne funkcionira, „Gavella“ je zatvoren, u Hrvatskoj nije snimljen čak ni jedan

dokumentarni film o Zagrebu. Strah me je da će sve ostati samo na jednoj manifestaciji, ali da neće ostati svjedočenja o toj manifestaciji. Znam da su manifestacije potrebne i da se ljudi trebaju podsjećati tko smo bili i što jesmo da bi to mogli biti i dalje, ali čini mi se, da onog pravog razumijevanja i ulaganja u taj dokumentarni dio nema, da ćemo mi imati možda nekakav turnir, ovo i ono, ali da će pravih dokumenata biti vrlo malo. Mislim da se televizija nije uključila. Ona je nužno trebala za taj jubilej Zagreba napraviti jednu seriju po Šenoinim djelima, no kako vidimo ništa nije urađeno.

Žz: Što mislite o posjetu tzv. „nezavisnih“ srpskih novinara Hrvatskoj? Je li do njega trebalo, u ovakvoj situaciji, uopće doći?

Prof. Donat: Ovo pitanje je vrlo simptomatično. Ja sam sudjelovao na OTV (Omladinski TV), drugi dan poslije tog održanog razgovora. Sudjelovao je i jedan od organizatora tog susreta. Ja sam rekao da razgovora treba biti, ali da nije izabran dobar trenutak, jer u tom slučaju ti razgovori daju alibi Miloševiću. O sugovornicima da i ne govorim, jer ih ima nekoliko, koje bi se gotovo moglo uhititi zbog huškačke propagandne djelatnosti. Čini mi se da su ti razgovori bili jedna velika improvizacija. Ništa drugo neću govoriti jer se ništa od onoga što je bilo govoreno nije ni čulo. Ja znam, da su ti srpski novinari koji su došli, odnosno ti intelektualci, da se nalaze u jednoj teškoj situaciji. Ne smiju pljuvati svoju domovinu, jer se moraju vratiti u nju, ali ako nisu bili spremni taj rizik podnijeti i otvoreno govoriti, nisu trebali ni dolaziti. Prema tome, ja stojim na stanovištu da sam bio u pravu kad sam rekao da su razgovori potrebni, ali čovjek treba paziti s kim i kako. Izgleda, ponovo nisu pazili s kim, kako i gdje razgovarati. **Razgovarao: Ivek Milčec**

OBITELJ U SREDIŠTU 1994.

Veličina osobe

Pismo obiteljima koje Ivan Pavao II. piše muževima i ženama, očevima i majkama u cijelom svijetu vrhunac je njegova povjerenja u zdravi razum običnoga čovjeka. Tom običnom, prosječnom, čovjeku naših dana, čovjeku srednje pismenosti, koji svoje spoznaje i stavove više gradi iz novina, radija i televizije nego iz stručnih knjiga, papa Wojtyła izlaže biblijsko poimanje čovjeka jezikom sebi svojstvenoga suvremenoga personalizma. Polazište svakog razumijevanja među ljudima, svima zajedničkoga humanizma i osebnoga kršćanskog biblijskog vjerovanja u Boga i o čovjeku jest dostojanstvo osobe, dostojanstvo svakoga čovjeka. Za razliku od pojedinca u drugim živim vrstama, čovjek je osoba, a osoba se ostvaruje u relacijama, u odnosima s drugim osobama.

Bez odnosa s drugima čovjek se ne može ni pojmiti ni definirati ni ostvariti. Osoba se doživljava i ostvaruje komuniciranjem, darivanjem sebe drugomu i primanjem drugoga na dar.

Novozavjetna biblijska objava iznijet će da i Bog, jer je osobno biće, u samome sebi živi u osobnim odnosima; da je jedan, ali ne sam. Ono što bi matematički izgledalo proturječno, zapravo je neizbježno kad je riječ o najvišoj stvarnosti osobnoga života. Trebat će gotovo tri stoljeća da europska misao mlade Crkve, na prvo-m općem koncilu u Niceji, godine 325., taj objavljeni podatak sustavno obradi i izrekne nauku o božanskoj Trojstvu, gdje je, zapravo, izrečena istina o čovjeku kao o osobi prvi put u povijesti. Upotrebljavati osobu kao stvar pravo je nijekanje Božjega poimanja čovjeka, izvorni grijeh.

(Iz osvrta Živka Kustića na Papino Pismo obitelji)

ZNAČENJE POJEDINCA I OSOBE

Obitelj osobâ

Samosvijest, samostojnost, samosvojnost, neovisnost, izvornost, vjera u sebe, poduzetnost, osjećaj sigurnosti su osnovni ciljevi suvremenog individualističkog čovjeka. Na Zapadu ga simbolizira usamljenik kauboj s Marlboro reklame. Sve su te značajke vidljive iz sjena njegovih šeširom prekrivenih očiju. Ekstremni domaćaji toga individualističkog smjera tragično su završili u fašističkom snagatoru, komunističkom radniku i zajedničkom im ratniku, a do karikature su dovedeni u socrealističkom rudaru (i srbo-komunističko-četničkom generalu Mladiću). To su rezultati civilizacije kojoj je središte čovjek pojedinac. Nipošto ne bi valjalo zaboraviti posve pozitivne rezultate toga novovjekog individualizma u neslućenu porastu ljudske svijesti, osobne odgovornosti, prava osoba, uvažavanja osobnih potreba. Nu, ti su pozitivni rezultati prisutni u svijesti, ali je zaboravljeno da tolika koncentracija na pojedinca, na sebe, u osnovi pogoduje raznim vrstama sebičnosti, zatvaranju u sebe, da osiromašuje kulturu ljudske upućenosti raznim vrstama sebičnosti, zatvaranju u sebe, da osiromašuje kulturu ljudske upućenosti na drugoga, na povezanost s prirodom i konačno slabi zdrav odnos prema Bogu.

Svakako neozbiljno je i asocirati povratak (u šumu) civilizacijama bez osobe u kojima nije bilo ni traga pravima osobe, nego su pojedinci masovno žrtvovani ciljevima i mitovima skupine, kako to površno zagovaraju kritikeri ove civilizacije kao primjerice u filmu Wolf Dance (Vučji ples) i slični pokreti. To je ideologija idiotizma. Također ne može se zagovarati „ravnoteža“ osobe i zajednice kakva je prisutna u Izetbegovićevoj Deklaraciji u kojoj je pojedinac musliman toliko podložan zajednici (osobito kad je žena) da ga praktički nema. To je uvod u fanatizam i politička instrumentalizacija razosobljena čovjeka.

Osobni Bog

Naprotiv valja neprestance imati na umu da je tolika afirmacija osobe u ovoj civilizaciji upravo iz biblijskog nadahnuća i poticaja. Bog se objavljuje osobnim

EBERSBERG 25 godina braka

Uz prisutnost svoje djece i prijatelja skromno su u našoj zajednici proslavili svoju 25. godinu vjenčanja Marko Grgić i Perka Marčinković iz Kotor Varoša. Marko je, kao i mnogi naši gastarbajteri, radio dugi niz godina sam, a obitelj je posjećivao svakih 15-tak dana. Nemila sudbina ih je sad spojila zajedno, tako da su ipak optimisti uz cijelu ovu situaciju. Perka je deveta kćerka u roditelja koji su imali četrnaestero djece. Majka Kata još živi negdje u izgnanstvu sa jednim od svojih sinova. Fra Draško i s. Ljubica čestitali su im u ime cijele zajednice.

MARBURG Još jedan Hrvat manje

† Zvonko Katalinić
(1937–1994)

To je već osmi slučaj prerane smrti naših ljudi u Marburgu. Kao da nam klima ondje ne odgovara. Zvonko Katalinić iz Drenovaca napustio nas je na pragu 58. godine života. Od 23 godine koje je proveo u Marburgu, jednu čitavu proveo je boreći se s teškom i opakom bolešću. Lijeka, međutim, nije bilo. Dva puta sam ga opremao svetim sakramentima. Zadnji put pred Božić u njegovu stanu u Ellnhausenu. Bilo mu je teško što je stanovao daleko od crkve, pa nekoliko zadnjih godina nije mogao redovito pohađati misu. Naš posljednji susret zbilo se prigodom božićnog blagoslova kuća.

U Njemačku je došao 1971. Radio je u tvornicama da bi osigurao život supruzi i troje djece. U našoj zajednici bio je svima dobro poznat, vedar i pristupačan. Sačuvao je djetinju vjeru rodnih Drenovaca. Bio je redovit u crkvi i u zajedničkim pothvatima. S drugima je znao podijeliti i radost i tugu, pa i zalogaj. Često mi je znao reći: „Vama i meni nema tko prirediti, pa smo jednaki u samotovanju“. I on je želio umrijeti na rodnoj grudi, pa je nedugo prije smrti zauvijek napustio Njemačku. Na vječni počinak sproveo ga je drenovački župnik vlč. Marko Džidara. Zvonkinu dušu preporučamo u molitve svijui onih koji su ga poznavali. Neka mu je laka hrvatska zemlja koju je toliko volio i za koju je mnogo znoja prolio u tuđini.

OBITELJ U SREDIŠTU 1994.

Piše: Ivo Marković

a ne pojedinaca

Novovjeko udaljavanje od Boga krenulo je zaboravljanjem osobe i afirmacijom pojedinca. To je ideologija individualizma – skupine ideja o pojedincu kojima se zatrpava sva čovjekova duhovnost. U tomu se krije srž problema u braku i obitelji.

Bogom i Bogom zajednice: Bog Abrahama, Izakov, Jakovljevi, ali i Bog Izraelov, naš Bog. Prorok je uvijek osoba jača od mase, promicatelj Božjeg plana i motor povijesti; grad neće biti razoren ako u njemu ima samo jedan pravednik; Dobri pastir ostavlja 99 da nađe jednu izgubljenicu ovcu.

Novovjeko udaljavanje od Boga krenulo je zaboravljanjem osobe i afirmacijom pojedinca. To je ideologija individualizma – skupine ideja o pojedincu kojima se zatrpava sva čovjekova duhovnost. To je srž našeg problema, to je srž krize braka i obitelji. U krizi je brak i obitelj pojedinca, a ne osoba. Rješenje je pred nama:

brak će proći. Brak u tome smislu ostaje samo zbog nerazvijena individualizma: iz braka se uzima ono što je pojedincu trenutno potrebno: supružnik, ponekad radi samoće, strasti, ponekad je to potreba za djetetom ali uvijek, molim, tako da ja ništa ne izgubim od svojih navika, stilova, gluposti...

Osoba je uvijek usmjerena prema nekomu, ona je u odnosu, u ljubavi

Odstupanje od biblijskog modela čovjeka u ovoj individualističkoj civilizaciji najbolje ilustrira razlika značenja riječi **osoba** i **pojedinaac**. U iskustvu sadržanu u hrvatskoj riječi **osoba** prisutna je svijest o sebi i informacija o neponovljivoj izvornosti osobe, osoba je čovjek s imenom. A **pojedinaac** (individuum) je jedan od mnoštva, koji se broji sam bez drugih, bezimni. Središte čovjeka pojedinca je u njemu samome, on je sebi dostatan, on je pravi kad je sam kao Marlborov kauboj i jak kao fašistički ratnik i izdržljiv kao komunistički rudar. Njemu ne treba obitelj, njemu je ljubav slabost. A središte čovjeka osobe nije u čovjeku, nego između čovjeka i njegova bližnjeg, ljubljeno, stvorenja, Boga. Pojedinaac je uvijek zatvoren, gleda u sebe: osoba je uvijek usmjerena prema nekomu, poslana, u odnosu, u relaciji, u ljubavi.

valja pojedincu pomoći da bude osoba, valja ga zagrliti ljubavlju, ljubiti, ohrabriti ga da ljubi, pokazati mu da nije sramota izgarati u ljubavi, da to ne degradira čovjeka, nego naprotiv; valja ga pozvati da se ohrabri ući u Božju ljubav, da pokuša biti Božji, pokazati mu tip čovjeka kakav je Isus da bi ga pokušao slijediti. Jasno je da se ovdje radi o kristijanizaciji već nekršćanskog ambijenta. Pratimo li napore europske Crkve posljednjih desetljeća, vidjet ćemo da je to njezino osnovno usmjerenje: evangelizacija sekularizirane Europe, naviještanje, nova keteheza (odraslih), (novi) katekumenat.

U braku pojedinac gubi slobodu, postaje ovisan o supružniku, djeci, obvezama, zato ne voli instituciju braka i ne vidi joj budućnost. U pravo je sa svog motrišta: ako se svi ljudi tako individualiziraju,

Kršćanska dimenzija braka

Osoba je u braku u posve drugačijoj situaciji. Silina upućenosti jednoga prema drugome razvija se u ritmu darivanja i prihvaćanja tako duboko da kroz tu ljubav dotaknu izvor vremena i stvari i iskuše snagu ljubavi kao počelo svega. Nu, to su već kršćanske dimenzije braka. Tada čovjek ne otkriva sebe gledajući u sebe, nego shvaća da sebe jedino kroz drugoga može upoznati. Zato se otvara i dariva, iznenađuje povjerenjem. I kada to isto doživi u uzvraćanju od ljubljene osobe, onda počinje onaj predivni zajednički put i život dvoje u jednome koji postaje proslava Utemeljitelja ljubavi, Boga: „Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih“ (Post 1,27).

Biti vjernik znači odgajati sebe i svoje odnose s bližnjima i svijetom u ozračju Božje ljubavi. Biti u ljubavi, ljubljen, ljubiti, sudbinski osjećati da proistječemo iz Ljubavi, živimo u Ljubavi i da je naša perspektiva jedino ljubav, to je temeljno vjerničko osjećanje života. To se vjerničko iskustvo može izreći na bezbroj načina, a najčešće govorimo o nasljedovanju Isusa, odnosno kažemo živjeti samoga Isusa, jer nam je Isus uskrsnućem postao sam taj proces, život. Za kršćanina u braku to znači s ljubljenom osobom u bračnoj ljubavi ostvarivati sve ono što se za ljude dogodilo u Kristu Isusu. A onda iz realizacije toga života samo po sebi proizlazi neizmerno bogatstvo svagdanjeg iskustva ljubljenih: iskustvo uzajamna darivanja, uzajamna rasta, rasta u prožimanju osoba, rasta uzajamna nošenja i podnošenja, iskustva nošenja najtežih križeva u onoj finoj lakoći postojanja ljubljenih. ■

RATNE SUDBINE

DJEČJI DNEVNIK IZ SARAJEVSKOG RATNOG PAKLA

Dragi Bože, ti si tako dobar, što će biti s nama?

Zlata se rodila 3. prosinca 1980. u Sarajevu u dobro stojećoj mješovitoj obitelji Malika i Alice Filipović. Zlata počinje s 11 godina 1991. pisati dnevnik. Povjerava mu obične dječje brige. Onda u listopadu 1991. dolaze predratni vjesnici. Otac je po prvi put pozvan u pričuvu kod sarajevske policije. Svaki drugi dan čeka ga deset sati službe (straže). Zlata spominje 22.10.1991. između ostaloga „da su rezervisti iz Crne Gore došli u Hercegovinu. Zašto, što hoće tamo? (...) Hoće li rat iza Slovenije i Hrvatske otpočeti sada također i u Bosni i Hercegovini? Ne, to je nemoguće.“ Zlata piše o tom kako rat dolazi sve bliže, kako okružuje Sarajevo kao zvijer svoj plijen. Zlata se boji za prijateljice i rodbinu u Dubrovniku. 19. prosinca 1991. piše o humanitarnoj akciji: „Pomoć grada Sarajeva za djecu Dubrovnika. S roditeljima je spremila paket za bratića Srđana i mali božićni paketić za jedno nepoznato dijete u Dubrovniku. Nova Godina 1992. se već skromnije dočekuje. Nešto se u Sarajevu sluti. Nije li to zbog rata u Dubrovniku, pita se Zlata. Početkom 1992. piše još sva sretna o skijanju na Jahorini. A onda, početkom ožujka 1992., počelo je i u Sarajevu podizanjem barikada, demonstracijama, ranjavanjem demonstranata u blizini vojarne „Maršal Tito“. Onda se počelo šaputati, da je 3000 četnika krenulo s Pala na Sarajevo. Zlata oštroumno bilježi 30. 3. 1992: „Opet brige i malodušnost. Plavi šljemovi – bolje rečeno plave kape – su upravo stigili u Sarajevo. Mi se sada osjećamo sigurnijima. (...) „Dečki gore“ – misli na političare, nestali su s pozornice. Baš tog dana došla joj je ideja da, kao i židovska djevojčica Ana Frank za vrijeme II. svjetskog rata u Amsterdamu, dadne svom dnevniku ime. Ana Frank (1929–1945) zvala je svoj dnevnik Kitty, a Zlata će ga od 30.3.1992. oslovljavati Mimmy.

Ana Frank u Sarajevu

Sretno i nepomućeno djetinjstvo male Zlate naglo nestaje. Padaju prve granate, prijateljice napuštaju grad, jedna prijateljica stradava na dječjem igralištu. „...Rat je neljudski. Rat je stran čovjeku,“ piše jedanaestogodišnja Zlata. Njezin život biva sve suženiji. Više nema škole, struje je sve rjeđe, hrane sve manje, često nema vode i plina. Mnoge sate dana i noći mora provoditi u podrumima. Oštećeni stan u ulici Tome Masaryka – koje li znakovitosti, Masaryk je bio veliki srpski prijatelj –

opominje da nestaje ne samo komunistički već i versajski poredak. Zlata ima oštro oko za svakodnevnne „sitne“ nevolje, koje opisuje svojim svojstvenim smislom za crni humor: „Ta draga gospoda s Pala pucali su na Baščaršiju“ (str. 34); ili „Naš prokleti snajperist – mi smo ga prozvali „Jovo“, „Zečić“ – opet se oglašio“ (str. 136); ili „Frizerski saloni su još uvijek zatvoreni, ali kosa svejedno raste.“ (82); ili „Osim po pismima listali smo po novom bosanskom rječniku. Ja ne znam, što bih Ti o tom mogla reći, Mimmy. Možda, da je pun riječi s „h“, što je dosad bilo uvijek pravopisno krivo. Što se tu može?!“ (137).

U tom ratu, koji joj je oduzeo djetinjstvo, Zlata je za svoje godine prerano sazrela, postala je rano preozbiljna. Navest ću samo neka mjesta iz dnevnika: „Sadašnjost je okrutna, ne mogu je zaboraviti. Rat ne razumije šalu. Moj život su u ovom trenutku podrum, strah, granate, plamen.“ (47). „Ja se pitam, zašto se to sve događa? Zašto? Tko je tome kriv? Razbijam sebi glavu time, ali ne nalazim odgovora. Znam samo da upadamo sve dublje u bijedu. I da je politika svemu kriva. (...) Tata i mama ne govore mirno o politici. Sigurno misle da sam još premlada, ili sami ne znaju puno. Oni vele uvijek: To će jednom prestati – jednog dana mora to prestati???“ (62). „Ponekad velim sama sebi, to zapravo nije pravi život, mi se pra-

vimo kao da živimo. (...) Kao uvijek u Sarajevu. (84) „Osjećam da bismo mi „maleni“ mogli voditi bolju politiku. Mi sigurno ne bismo započeli rat.“

Zlata ne piše o vjerskim pitanjima. Vjerske blagdane poput katoličkog Božića ili muslimanskog Bajrama samo sponinje. U obiteji se slavila Nova godina, pa se i božićno drvce kitilo poslije Božića, da se nikom ne zamjere. U posebno teškim i opasnim ratnim trenucima zna zavapiti strelovitim molitvama: „Hvala, dragi Bože, mama je opet s nama. Hvala, dobri Bože.“ (54); „Moj Bože, ja ne mogu više! (68); „Moj Bože, dragi Bože, ti si tako dobar, što će biti od nas? Kako dugo će to još potrajati?“ (106); „Moj Bože, zašto oni moraju sve razoriti?“ (190).

Njemački prijevod dnevnika završava sa 17. listopada 1993. Zlata Filipović živi trenutačno s roditeljima u Njemačkoj. Mnogi su je dosad već vidjeli na televiziji, čitali o njoj u časopisima. Od siječnja ove godine može se kupiti Zlatin dnevnik na njemačkom jeziku. Trebalo bi da ga pročitaju djeca, ali i odrasli. **Jura Planinc**

Zašto? Mi nismo ništa skrivili!

Draga Mimmy, jučer su nas „naši prijatelji u brdima“ podsjetili, da su još ondje i da znaju ubijati, ranjavati i razarati... Jučer je bio stvarno jedan strašan dan.

590 granata. Od jutra u pola pet, pa cijeli dan. Šest mrtvih, pedesetšest ranjenih. To je rezultat jučerašnjeg dana. Najgore je bilo u Soukbanaru. Ne znamo što je s Melisom. Navodno su kuće ondje razorene.

Otišli smo u podrum. Taj glupi, ledeni i tamni podrum, tako ga mrzim. Bili smo u njemu puna četiri sata. Svi susjedi su bili s nama. Opet! Opet su razorili naše nade, opustošili ih, sve nam uništili. Navodno je sve prošlo. Trebalo je skoro prestati, sve je trebalo biti sređeno. TAJ GLUPI RAT TREBAO BI PRESTATI. Moj Bože, zašto oni moraju sve uništiti? Ponekad mislim, da bi bilo bolje kad napadi ne bi ni prestajali, da se opet ne iznenađujemo, kad iznova počnu. Tako se čovjek malo uljulja, a ono Opet ISPOČETKA. Sada sam sigurna da neće nikad prestati. Neki jednostavno ne

Zlata Filipović:
„Rat ne razumije šalu. Moj život su u ovom trenutku podrum, strah, granate, plamen“

žele da prestane, zločesti ljudi, koji mrze djecu i ljude kao mi.

Ponavljam neprestano, da smo sami u tom paklu, da nitko ne misli na nas, da nam nitko ne želi pružiti ruku. Iako ima ljudi, koji na nas misle i brinu za nas.

(...) Ima ljudi, koji se za nas brinu, na nas misle, i ima ljudi, koji nas žele uništiti. Zašto? Ponavljam uvijek i uvijek isto pitanje: Zašto? Ponavljam uvijek i uvijek isto pitanje: Zašto?...

Mi nismo ništa skrivili. Mi smo nedužni. I mi ne možemo ništa učiniti!

Zlata (Str. 189/90)

KRUH NAŠ NJEMAČKI

Tako smo postali Nijemci

Dugačak put do njemačkog državljanstva

U Frankfurter Allgemeine Zeitung objavljen je 5. travnja 1994. članak o strancima u Njemačkoj. Novinarica Martina Dreisbach pokazuje na primjeru nekađanje hrvatske obitelji M. „kako stranci postaju Nijemci“.

Roditelji sa svojom djecom gledaju prijenos nogometne utakmice. Igra njemačka reprezentacija. „Ah, naši će pobijediti“, kaže sin, kad su Nijemci dali gol. „Ali to nisu naši“, odgovara majka na hrvatskom, „to su Nijemci“. U međuvremenu, nakon godinu dana, iako srce gde M. sigurno ne udari jače kad Njemačka dadne gol, sin ipak ima pravo kad kaže da će „naši pobijediti“. Sva četiri člana obitelji su od listopada prošle godine postali njemački državljani, i nisu više „Jugoslaveni“ niti Hrvati. Stjecanje državljanstva je trajalo gotovo četiri godine, dulje nego obično, jer se obitelj M. morala potruditi za otpust iz starog državljanstva čak na dva mjesta. Najprije kod jugoslavenskog konzulata, a zatim nakon osnivanja hrvatske države, kod hrvatskog konzulata. Svima njima je bilo jasno da će postati Nijemci (njemački državljani): roditelji su znali da se više neće vratiti, a djeci koja su ovdje rođena njihova domovina je bila i ostala strana. Taj odnos nisu mogli promijeniti ni svakogodišnji odmor u „domovini“.

Put od „jugoslavenskog gastarbajtera“ do njemačkog državljanina bio je dug. „U Njemačku sam došao u travnju 1970. Radio sam u jednom poduzeću u Münchenu, koje iznajmljuje radnu snagu“, kaže 44-godišnji strojarski bravar i vozač kamiona. Njemački je učio na večernjim tečajevima. Već 20 godina radi kao monter u poduzeću, koje proizvodi hidrauliku za vozila.

Samo nekoliko godina raditi, uštedjeti nešto novca, konačno se lijepo oblačiti..., tako su otprilike izgledale misli tadašnje 19-godišnje mlade žene. Ona je sa skupinom „zemljaka“ došla 1972. u Oberhausen, bez poznavanja ijedne riječi njemačkog. Kao djevojka iz manjeg gradića, koja je bila usko vezana uz obitelj, nije bila dobro pripremljena za život na svojim nogama. „Onda sam se naučila brinuti za sebe i donositi odluke“, sjeća se ona. I gospoda M. je već 20 godina zaposlena kao radnica u jednom te istom farmaceutskom poduzeću. Njemački

jezik je naučila na poslu, najprije pomalo, a kasnije sve bolje; svakodnevica – kupovina, termini kod liječnika, novine, televizija – sve je to bio njezin udžbenik. Godine 1973. M. su se vjenčali, a zatim dobili sina i kćerku. Njihov život nije protekao drugačije od života ostalih inozemnih radnika. Grčevito su štedjeli s namjerom da kupe zemljište u domovini. Godine 1983. kupili su zemljište kod Zagreba. Godišnje stremore provodili su pod građevinskim stresom. Otac je pomagao radnicima i radio do kasno u noć, dok je majka kuhala za sve radnike i čuvala djecu. Odmor nije bio nikakav, pomoć od tamošnje rodbine mala. Bračni par se sjeća: „Oni su bili mišljenja da mi sa svojim silnim novcem iz Njemačke trebamo vidjeti kako ćemo sami uspjeti. Tada smo postali svjesni otuđenosti. Osjećali smo se kao stranci ali smo ipak gradili dalje kuću u kojoj zapravo nismo više željeli živjeti.“ Uložili su oko 100.000 DM. Prizemlje je bilo useljivo, kat i potkrovlje su ostali nedovršeni. „Ja sam onda slike opet skinula i vratila ih u Njemačku“, kaže gđa M. Kuća sada stoji prazna, jednog dana treba biti prodana. Bračni par M. će i dalje, bez obzira na nove njemačke putovnice, kod kuće govoriti hrvatski, dok će 17-godišnja kćer i 20-godišnji sin razgovarati na njemačkom, bez dobrog poznavanja hrvatskog i bez „povratka“ k njemu.

Za stjecanje njemačkog državljanstva neophodno je: 10-godišnji boravak u Njemačkoj, nekažnjavanost, zaposlenost, znanje njemačkog jezika i prilagodba na ovdašnje životne prilike. Pravo na olakšanje stjecanje njemačkog državljanstva, po novom Zakonu za strance od 1.1.1991., imaju stranci između 16 i 23 godine, koji ovdje žive najmanje osam godina i koji su šest godina pohađali njemačku školu ili oni koji žive 15 i više godina u Njemačkoj. Strani supružnici njemačkih državljanina, uz uvjet postojanja braka od najmanje tri godine i nakon trogodišnjeg boravka, najbrže stječu pravo na njemačko državljanstvo. Za razliku od ranije, sada obitelj više nije obvezna zajednički prihvatiti njemačko državljanstvo, nego svaki član obitelji ima pojedinačno pravo na to. Postupak za stjecanje državljanstva traje, ovisno o slučaju, između šest mjeseci i tri godine.

Željka Čolić

TRENDOVI

AMERIKA/USA

Moralni preokret u seksualnom ponašanju

Baš pred korizmu iz Amerike je stigla vijest koja zaslužuje pozornost. Tisuće mladih Amerikanaca odlučili su odreći se seksualnih odnosa prije braka. U klubovima čistoće stvara se fronta protiv spolnih odnosa prije davanja obećanja na doživotnu vjernost u braku. Država neograničenih mogućnosti otkriva ponovno ograničenja.

Američka Crkva prihvatila je taj polet kampanjom protiv spolnog općenja prije braka. Mladi se putem dopisnice obvezuju pred Bogom da: „ostaju čisti sve do dana sklapanja braka“. Trebalo bi da te osobne obveze uskoro dobiju javni oblik. Neki crkveni ljudi govore možda prerano oduševljeni o početku novog vremena.

Ta je pojava svakako vrijedna spomena. Ali pozor! Ponajprije je vjerojatno da strah od Aidsa (side) pokreće mlade da se suzdržavaju. Očito je da u pozadini takve odluke nije jedinstvenost bračne zajednice. S druge je strane očividno da moralne predožbe doživljavaju velike promjene. Sad je vrijedilo dopuštenim ono „što svatko čini“, a godinu kasnije to je posve drugačije. Etička razmišljanja dobivaju ponovno veću važnost u prosuđivanju ljudskih postupaka. Prijetnje paklenom kaznom kao i opće dokidanje ograničenja imaju pritom malo utjecaja na takve trendove.

Raduje međutim da su mladi ljudi postali zamišljeniji. Odrasli ljudi sa životnim iskustvom su pozvani da mladima priopće radost ljudske seksualnosti, koja ipak pravi razliku između prijateljstva i doživotnog partnerskog vezivanja. Amerikanci su, prestrašeni strahom od Aidsa i neprodubljenim učenjem o posljednjem sudu, i ovog puta na velika zvona prihvatili jedan trend koji po svojoj prilici nema dugotrajnije izgleda, i to baš zato što nema dubinsko vjersko, moralno i životno utemeljenje. Uz ovu moralnu inicijativu putem poštanskih dopisnica valja ipak kritički upitati: je li pošteno najintimniji oblik ljudskog zajedničkog življenja držati podobnim za javno ispovijedanje? ■

MISIONARI, IMATE RIJEČ...

Koliko hrvatskih izbjeglica i prognanika ima na području Vaše misije, kako su smješteni i kako je na njih utjecala najnovija odluka Njemačke vlade o povratku? Ima li iskorištavanja pa i zloupotrebe izbjeglica od strane hrvatskih pojedinaca i organizacija ili od strane nekih trećih osoba ili ustanova?

**Stjepan
Penić,
Essen**

6 DM po satu

Na području misije Essen boravi prema službenim statistikama oko četiri tisuće izbjeglica iz pokojne Jugoslavije, od toga

je prema mojoj procjeni oko 1200 Hrvata. Većina njih dolazi iz Bosne i Hercegovine i smješteni su u najvećem broju kod svojih rođaka, čak su mnogi već uselili u svoje stanove, i tek manji dio je smješten u skupnim izbjegličkim domovima.

Odluku njemačke vlade o njihovom vraćanju primili su s velikom uznemirenošću. Svi koji su pozvani išli su u ured za strance i dali izjavu o svom bosansko-hercegovačkom državljanstvu, te objasnili da su hrvatsku putovnicu uzeli radi toga što su Hrvati po narodnosti.

Što se tiče „iskorištavanja i zloupotrebe izbjeglica“ poznati su pojedinačni slučajevi da poslodavci, pa i naši među njima, plaćaju rad izbjeglica po najnižoj tarifi od 6,- DM po satu i da ih ti poslodavci nisu čak ni zdravstveno osigurali.

Snašli se

Na području HKM Reutlingen koja se prostire u tri dekanata Rottenburg, Reutlingen i Zwiefalten živi preko 1000 izbjeglica i prognanika iz naše domovine. Neki su od njih ovdje već treću godinu – prognani iz pojedinih dijelova Slavonije ili Dalmacije. Najveći je broj ipak iz Bosne i pojedinih dijelova Hercegovine. Zanimljivo je da se većina naših izbjeglica već relativno dobro „prilagodila“ privremenoj situaciji izbjeglištva – gledano na materijalnu stranu i na vanjštinu, „ono što oči vide“. Najveći dio je uspio pronaći kakav takav posao. Mnogi već imaju i stan, tako da u skučenim stanovima rodbine koja ih je u prvim mjesecima rata rodbinski i prijateljski zbrinula sada ima više „lufta“ i lakše se diše.

A, i djeca su već dobarano svladala njemački tako da im je sada škola upravo radost i veliko obogaćenje. Ne osjećaju se više tako bijedno i napušteno kao na samom početku.

Što je međutim stvarno „unutra“ i što sve proživljavaju i trpi jedan izbjeglica ili prognanik, to mi, koji to nismo, niti znamo a niti možemo znati. Što je sa snovima i životnim planovima, kako djece tako i odraslih? Što sa nesanim noćima...? Što sve osjećaju svi oni koji ne znaju kamo se vratiti? A što oni koji su zatražili azil...?

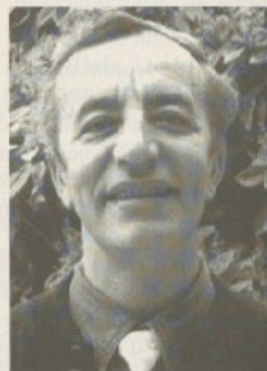
**Ivića
Komadina,
Reutlingen**

Istina, neki od naših izbjeglica već su se vratili svojim kućama. Mnogi su ipak ostali još ovdje u tuđini. Da zarade štogod za sebe, da donekle nadoknade izgubljeno, porušeno i spaljeno. Da pomognu mnogobrojnoj rodbini koja je ostala na svojim ognjištima ili je negdje u izbjeglištvu u Hrvatskoj. Najveći bi dio volio kad bi njemačke vlasti „Duldung“ produžile, bar još za jedan rok.

Što se zloupotrebe naših izbjeglica od strane sunarodnjaka tiče, nisu nam poznata neka velika zla. Bude dakako i toga. Neki dan jedan naš izbjeglica se jada da mu Hrvat poslodavac nije uredno isplatio svu njegovu zaradu. A on radio kod njega dugo i „upola“ cijene. Potužio se veli i svom sadašnjem poslodavcu, Nijemcu, a ovaj stvar lijepo predao sudu. Da njemački sud presudi dvojici Hrvata...

Traže perspektivu u Njemačkoj

**Niko Šošić,
Pforzheim**

Hrvatska katolička misija Pforzheim-Bruchsal, koju vode oo. salezijanci, p. Niko Šošić i p. Jozo Kajić te pastoralni suradnik g. Dominik Spajić, prostorno je veoma široka i velika. Nalazi se na području četiriju njemačkih dekanata, obuhvaća više općina, šest gradića i dva-desetak sela.

Koliko trenutno ima hrvatskih izbjeglica i prognanika (Hrvatska i BiH) na području ove misije teško je i gotovo nemoguće odgovoriti. Računa se da ih ima između 2.500 do 3.000. Iz svih krajeva naše domovine: istočne i zapadne Slavonije, Bos. Posavine, Like, primorskih krajeva, srednje i jugoistočne Bosne i Hercegovine, Baranje.

Smješteni su uglavnom kod svojih, a mnogi su dobili i privremene stanove. Većina ih radi u građevinarstvu, bolnicama, restoranima ili tvornicama. Mnogo obitelji i pojedinaca odmah se uključilo u život i rad naše misije, koja im je zapravo uz njihove najbliže, prva priskočila u pomoć. Od samog prijema, sređivanja boravka, potrage za stanom ili zaposlenjem, pa do uključivanja djece u vjero-naučne susrete, hrvatsku dopunsku školu, itd.

Stariji najčešće razmišljaju i govore o svom povratku, mladi o što duljem boravku. Kažu, ionako se nemamo kamo vratiti, sve nam je srušeno, mjesta su nam okupirana, Hrvatska je razrušena i siromašna, dolje nemamo nikakve perspektive. Većina prognanika ne živi loše, rade i snalaze se, ali na pomisao da su sve imali i sve izgubili, da se zapravo ne mogu i

nemaju kamo vratiti, unosi u njih nemir i zabrinutost, strah i neizvjesnost. Naročito pred istek dobivenog boravka ili kad viješti spominju odluke njemačke vlade o problemu koji se njih izravno tiče.

Hrvatske putovnice, s kojima su dolazili, bile su svima nekakva sigurnost i jamstvo ne samo boravka i putovanja, nego i svijesti da nešto ipak imamo svoga. Njemački uredi za strance najčešće su postupali humano i korektno, ali nerijetko, ovisno o samom službeniku ili njegovu raspoloženju, grubo, drsko i nehumano. Povremeno sam i sam morao intervenirati i zaštititi naše ljude, s manje ili više uspjeha.

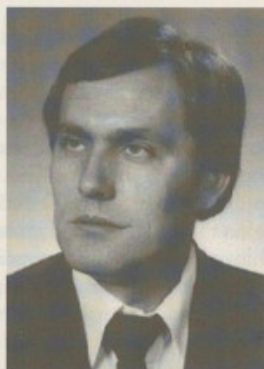
Do nesporazuma je najčešće dolazilo zbog nepriznavanja ili neuvažavanja prava Hrvatima iz Bosne i Hercegovine na dvojno državljanstvo, pa prema tome i na hrvatsku putovnicu. Tražili su da se obraćaju predstavnicima tzv. službeno priznate države BiH-e, zapravo ljudima i ustanovama bošnjačko-muslimanskog naroda. Mnogi su to odbijali, jer su upravo bili žrtve muslimanskog nasrtaja i terora u svom kraju. Drugi su to opet jedva dočekali, jer najvažnije je što duže ovdje ostati, pa makar i sa „Ljiljan-pasošom“.

Opći je dojam, ipak, da je previše vojno sposobnih muškaraca, već od samog početka srpsko-crnogorske agresije na Hrvatsku, a potom i na BiH, našlo svoje utočište ne samo na prostoru naše misije, nego u cijeloj Njemačkoj. Ne znam kako se sada osjećaju, ne znam ni kako ih nazivati. Iskristili su hrvatsku neorganiziranost, na raznorazne načine dobivali putovnice i tzv. potvrde, kako oni iz ratom zahvaćenih prostora tako i oni koji su za rat čuli samo od drugih, s radio ili TV-vijesti.

Zanemarivi su slučajevi u kojima su njemačke ustanove ili pojedinci zloupotrebili položaj hrvatskih prognanika i izbjeglica, ali bilo je slučajeva u suprotnom pravcu. Prognanici se ponekad nisu

pošteno postavljali ni prema tim vlastima, a ponekad niti prema najbližima, prema onoj narodnoj: pomoz sirotu na svoju sramotu!

Minimalne zarade

Mile Gugić,
Kempten

Na području koje obuhvaća misija Kempten ima preko 1000 izbjeglica iz svih krajeva Hrvatske a najviše ih je iz Bosne i Hercegovine. Smješteni su različito – u naselju za izbjeglice, po privatnim kućama, domovima, a najveći broj je smješten kod rodbine. Svi su pretežno zbrinuti i zaposleni. Što se tiče problema s njemačke strane uglavnom je sve u redu, dok su neki naši pojedinci skloni manipuliranju s izbjeglicama. Znade se dogoditi da dođe do nesuglasica zbog pretrpanosti kod onih koji su smješteni kod rodbine – što je i razumljivo. Što se pak posla tiče – puno rade, primanja su minimalna. Velik broj ih je zaposlen u ugostiteljstvu. Zbog njih smo organizirali i mise, i to na pet mjesta više nego što je to inače uobičajeno. Mise pohađaju redovito, različito od mjesta do mjesta, na nekim mjestima dolaze gotovo svi. Što se tiče humanitarne pomoći – neki su spremni pomagati i angažirali su se u prikupljanju i otpremanju, a ima i onih koji nisu. Nekih posebnih problema s njima nema – lojalni su građani.

Naše crkve u inozemstvu već treću godinu pohode i naši prognanici

ODJECI DUŠE

Molitva jedne studentice medicine

Sve na meni si Ti, o Gospodine, tako divno oblikovao! Čovjek je vrijedan divljenja i pun malih čuda! Samo Tebi dugujem svu svoju zahvalnost!

Moj organizam se sastoji od 60 bilijuna stanica i iz 10^{27} atoma (s 10^{21} graška bila bi pokrivena cijela površina Zemlje).

Moje srce kuca oko 75 puta u minuti, što je oko 100 000 otkucaja na dan. Pri tom svake minute „preveze“ 5 litara krvi, a svakog sata 300 litara, a u jednom danu 7500 litara (za 24 sata moje srce bi iscrpilo 15 kada punih tekućine i pri tome svladalo visinsku razliku od 2 metra).

Svi moji krvni sudovi imaju cjelokupnu dužinu od 400 000 kilometara (to odgovara desetostukom opsegu Zemlje).

Moja usma, sastavni dio kože, je tako rastezljiva i otporna, da bi jedna vrpca široka 3 centimetra mogla nositi težinu cijelog mog tijela.

Moj veliki mozak sadrži više od 40 milijardi živanih stanica, koje bi nanizane jedna uz drugu bile duge 500 000 kilometara (srednja udaljenost Zemlje od Mjeseca iznosi 384 000 kilometara).

Puno toga o našem tijelu, o Gospodine, može se izraziti u brojevima i činjenicama, ali tako važne stvari kao naša čežnja za Tobom ili ljubav prema bližnjemu, tjeskobna neizvjesnost pred sutrašnjicom ili bol u žalosti ili bolesti ne može se određivati mjernim spravama.

Gospodine, veća nego sve tajne našeg organizma jest tajna Tvog postanka Čovjekom, jest otajstvo Tvoje patnje i Tvog uskrsnuća.

Dojmljivije od svih ovih divnih procesa u našem tijelu jest Tvoje predivno Djelo na Tvojim stvorenjima, koje Ti s ljubavlju stalno nanovo stvaraš. Čudesnije od sve ove sastavne igra naših organa jest Tvoje djelovanje u ovom svijetu i Tvoj napor za svakog od nas.

Gospodine, Ti sam si zapravo čudo, koje neću moći nikad dokučiti:

*Tvoje Trojedinstvo u Tvom Trojstvu,
Tvoje postajanje Čovjekom u Tvom Božanstvu,
Tvoja neprestana ljubav. . .*

S njemačkog prevela Željka Čolić

GODIŠNJI SKUP HRVATSKIH INOZEMNIH

POREČ 11.–15. 4. 1994.

Na pastoralnom sastanku hrvatskih katoličkih svećenika i pastoralnih suradnika razgovaralo se o novim načinima evangelizacije u dijaspori, te o prošlosti i sadašnjosti Crkve u Istri. Za mnoge je to bio prvi ugodni susret s Istrom, pa su obećali da će opet doći.

Nova

U hotelu „Pical“ održan je od 11. do 15. travnja pastoralni sastanak hrvatskih katoličkih svećenika i pastoralnih djelatnika iz Zapadne Europe. Tema sastanka bila je „Reevangelizacija u dijaspori“. Bilo je prisutno 180 svećenika i pastoralnih suradnika. Sastanak je 12.4. zazivom Duha Svetoga u devet sati otvorio fra Bernard Dukić, hrvatski nadbiskup i nadbiskup u Njemačkoj. Pozdrave dobrodošlice uputili su mons. Vladimir Stanković, ravnatelj hrvatske inozemne pastve; msgr. Antun Bogetić, biskup porečko-pulski; Stevo Zufić, gradonačelnik Poreča. Gospodin Zufić pozdravio je skup i u ime župana istarskog Delbianca, koji zbog zauzetosti nije mogao doći. Svoj pozdrav g. Zufić završio je riječima: „Dobro došli u Istru i domovinu nam Hrvatsku“.

Pozdravni brzojav skupu uputio je i msgr. Marijan Oblak, predsjednik Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za migraciju. Prvi predavač bio je prelat Heinz Joachim Justus iz Bonna, referent za pastoral stranaca u Njemačkoj. Naveo je da u Njemačkoj trenutno ima 6,5 milijuna stranaca, od kojih 1,6 milijuna izbjeglica i azilantata, a stranci čine 2% pučanstva. Među strancima u Njemačkoj je 2 milijuna katolika, i to: 560.000 Talijana; 360.000 Hrvata te 50.000 hrvatskih izbjeglica; 175.000 Španjolaca i Latino-amerikanaca; 100.000 Poljaka i 90.000 Portugalaca. Poseban problem predstavljaju djeca koja su rođena u Njemačkoj i koja bolje govore njemački negoli materinji jezik. Za njih, kao i sve strance, traže se novi pastoralni koncepti i pristupi.

Svjedočenje i aktivni dijalog

Drugi predavač bio je njemački župnik u Münsteru i referent za strance pri biskupiji Münster Bernd Klaschka, a izložio je temu „Reevangelizacija u dijaspori, izazov za pastoral“. Evangelizacija je bitna zadaća Crkve. Ona se trenutno sastoji u svjedočenju bez ili s malo riječi. Klaschka je potom opisao tri glavna modela evangelizacije: doktrinarni, kerigmatični i osloboditeljski. Reevangelizacija ili nova evangelizacija znači primjeren pastoralni i navjestiteljski odgovor na poteškoće naše stvarnosti. To je proces, poziv na obraćenje i nadu. Cilj nove evangelizacije jest aktivni dijalog s modernom i postmo-

dernom. U tom kontekstu poseban problem predstavlja evangelizacija katoličke dijaspore, odnosno stranaca. Naveo je pritom i primjer Hrvata u Njemačkoj, koji imaju oko 90 zajednica, a misa se na hrvatskom jeziku slavi u preko 300 njemačkih gradova. U budućnosti je idealna multikulturalna i multijezična zajednica vjernika, kako domaćih, tako i doseljenih. Nacionalna pripadnost nije odlučujući kriterij za pripadnost Crkvi, nego krštenje.

Nakon diskusije o navedenim predavanjima skupu se ukratko obratio vlč. Marijan Jelenić, župnik u Vodnjani (Istra) i predsjednik Odbora Hrvatske biskupske konferencije za turizam.

Prelat H. J. Justus i referent B. Klaška

Dr. Josip Sabol izložio je popodne predavanje pod naslovom „Reevangelizacija u dijaspori pod uvjetima dovršene sekularizacije europskog društva“. Naglasio je da živimo u postkršćanskom vremenu i u epohi religiozne i religijske anarhije. Pritom se osvrnuo na socio-kulturalna svojstva suvremenog društva na stupnju dovršene sekularizacije, na strukturu osobe katoličkog vjernika i svijest današnjeg čovjeka, na opću sliku Crkve kao naroda Božjeg, te na oblike religiozne indiferentnosti. Reevangelizacija najprije znači obraćenje kršćana i život u perspektivi ponovnog dolaska Gospodnjeg. Crkva je suvremena ako živi onako kako je živio i djelovao njezin utemeljitelj Isus Krist, a on nikad ne može biti nesuvremen.

Dr. Josip Sabol

Skupu se potom nakratko obratio Siniša Miklačić, ravnatelj Arheološkog muzeja iz Splita. On je obavijestio nazočne da će se u rujnu ove godine u Splitu, Solinu i Poreču održati XIII. međunarodni kongres za starokršćansku arheologiju. Time će se obilježiti stota obljetnica I. međunarodnog arheološkog kongresa za starokršćansku arheologiju, koji je 1984. održan u Solinu. Ovogodišnji kongres održat će se pod visokim pokroviteljstvom Svete Stolice, UNESCO-a i predsjednika Tuđmana. Sudjelovanje na kongresu najavilo je već 474 arheologa iz 35 zemalja.

Povratak kršćanskim korijenima

Svi sudionici pastoralnog sastanka posjetili su u 17,30 sati veličanstvenu Eufrazijevu baziliku. O toj bazilici i njezinim znamenitostima govorio im je msgr. Josip Šajina. U 18 sati započela je svečana koncertna misa koju je slavio kardinal Franjo Kuharić. Njega, prisutne svećenike i njihove suradnike, te stotinjak nazočnih vjernika na početku je pozdravio mjesni biskup Antun Bogetić. Kardinal Kuharić održao je propovijed o evangelizaciji i pritom odao priznanje svim djelatnicima u inozemnoj pastvi. Reevangelizacija nije ništa drugo doli povratak kršćanstva u civilizaciju koja je zapala u poganstvo. Taj povratak je moguć, jer ova civilizacija ima kršćanske korijene koje je zaboravila. Zadaću reevangelizacije moraju izvršiti svi vjernici.

I drugi dan pastoralnog sastanka bio je vrlo sadržajan. Dr. Josip Baloban održao je prije podne dva predavanja: „Tradicionalno kršćanstvo u dijaspori – zapreka i

evangelizacija u dijaspori

šansa za reevangelizaciju“ i „Život u vjeri i govor iz vjere – cilj nove evangelizacije“. Dr. Baloban je naglasio da hrvatski katolici u Zapadnoj Europi žive u dijaspori postmoderne. Tradicionalno kršćanstvo Zapadne Europe ne živi svoju kršćansku posebnost u obitelji i društvu, pa se ondje kršćani uopće ne razlikuju od nekršćana. Tradicionalni kršćani ne mogu biti uspješni prenositelji vjere, jer žive suvremenim kršćanskim minimalizmom. „Najveći konkurent, ako ne i protivnik kršćanstva uopće, jest religiozna odnosno apsolutna indiferentnost“, ustvrdio je dr. Baloban na koncu prvog predavanja. U drugom je istaknuo nužnost traženja novih modela evangelizacije, bez čega je vrlo teško biti kršćanin u „postkršćans-

Dr. Josip
Baloban

kom društvu“. U tom novom modelu evangelizacije vjera ne smije biti etiketa ili običaj nego fundamentalni habitus.

Katolička crkva u Istri

Posebnu pozornost slušatelja popodne je izazvalo predavanje msgra Josipa Šajine: „Katolička Crkva u Istri“. Predavač je ukratko ali iscrpno predočio povijest Crkve u Istri, te sadašnji položaj Crkve na tom najvećem hrvatskom poluotoku. Povijest Istre nezamisliva je bez nazočnosti Katoličke crkve, koja je ovdje uhvatila korijene već u 4. stoljeću. Istom su vladale mnoge velesile, dok 1943. nije vraćena u krilo matice zemlje, Hrvatske. Svećenici glagoljaši i crkvene bratovštine imale su nezamjenjivu ulogu u crkvenom životu hrvatskog naroda u Istri. Prva tiskana knjiga, glagoljski misal, redigirana je za tisak 1483. Za hrvatsku Istru borili su se hrvatski glagoljaši i svećenici, bis-

kup Juraj Dobrila, biskup Antun Mahnić, svećenik Božo Milanović, biskup Dragutin Nežić. Istra ima svoje ranokršćanske, ali i nedavne mučenike, među koje spada i mladi svećenik Miroslav Bulešić, kojeg su 1947. zaklali komunistički agitatori. Katolička crkva u Istri ima sada 133 župe, 94 svećenika, 17 redovnika, 37 redovnica, 4 bogoslova i 2 sjemeništarca. U Puli radi i Biskupijsko misijsko sjemenište s 28 bogoslova, a u Pazinu je lani otvorena klasična gimnazija. U Istri trenutno nema talijanskih svećenika, koji su je napustili 1953., ali svi hrvatski svećenici znaju talijanski i pastoralno se skrbe za talijansku katoličku zajednicu (7% pučanstva). Predavanje msgra Šajine bilo je ilustrirano ulomcima iz Dobrilina molitvenika „Oče, budi volja tvoja“ i iz drevnih istarskih spisa. Na koncu je prikazan i videofilm o mučeničkoj smrti svećenika Miroslava Bulešića. Predavanje je izazvalo konstruktivnu diskusiju u kojoj je sudjelovao i msgr. Antun Bogetić, biskup porečko-pulski.

Msgr. Vladimir Stanković, ravnatelj inozemne hrvatske pastve i predsjednik Hrvatskog Caritasa, izložio je predavanje s naslovom: „Pomoć naših misija ratom razorenoj domovini“. Na početku je dao kritičke primjedbe na djelovanje

međunarodnih humanitarnih organizacija za vrijeme srpske agresije na Hrvatsku. UNHCR i još neke humanitarne organizacije bile su pristrane i neobjektivne u raspodjeli pomoći Hrvatima, bilo da se radi o UNPA-područjima, gdje su bili povlašteni Srbi, bilo da se radi o Bosni i Hercegovini, gdje su bili povlašteni Muslimani.

Hvala misijama

Međunarodni Caritas je prvi pritekao u pomoć napadnutoj Hrvatskoj i ta pomoć stiže do dana današnjega. Istodobno su u pomoć domovini pritekale inozemne hrvatske katoličke misije, čiju je ulogu i sam kardinal Kuharić nazvao providencijalom. Msgr. Stanković je govorio i o optužbama na račun Katoličke crkve u Hrvatskoj, koja se u nekim, pa i katoličkim krugovima, optužuje kao „nacionalistička“ i kao „sukrivac“ za rat. Takve optužbe utjecale su i na dostavu humanitarne pomoći. Ipak, u 1993. su impresivni podaci glede Caritasove pomoći: 49.843 tona hrane, 1.357 tona higijenskih potrepština, 6.992 tona odjeće i obuće, 2.000 tona lijekova i sanitetskog materijala, te 13.257.858 DM za razne karitativne projekte. Samo u ožujku 1994. donatori su za proljetnu sjetvu ▶

Sudionici sastanka posjetili su Beram; među njima je bio i mons. Vladimir Stanković

Mons.
Josip
Šajina

► dali 2,2 milijuna DM. Caritas je našao kumstva za oko 10.000 djece koja primaju po 50 DM mjesečno. Pritom se ne računa pomoć koju su dobile druge karitativne udruge, kao „Medugorje Mir“, „Kruh sv. Ante“ itd. Na koncu je msgr. Stanković iznio okvirni prijedlog tiskanja zbornika „Katolička crkva i Hrvati izvan domovine“, za što ima više varijanti. Potom je zahvalio hrvatskim katoličkim misijama na svemu što su dosad učinile i što će ubuduće činiti na humanitarnom planu. Nakon toga skupu se nepredviđeno obratio i vlč. Veselko Župarić, svećenik koji se pastoralno skrbi o izbjeglicama u već glasovitom novigradskom naselju „Pineta“ i izvijestio nazočne o stanju u tom naselju.

Večernju misu u kongresnoj dvorani hotela „Pical“ predvodio je biskup Bogetić, a suslavili su nazočni svećenici. Pod misom je pokupljena kolekta za izbjeglice u „Pineti“, a skupljeno je oko 3400 DM, te 2.835.000 HRD. Na večeri je sudionike sastanka zabavljala klapa iz Rovinja, a predstavljena je zbirka pjesama ISKAZ fra tihomira Grgata, hrvatskog misionara u Rüßelsheimu. Zbirku je predstavio Anto Batinić, urednik „Žive zajednice“, a sam pjesnik pročitao je nekoliko pjesama.

Treći dan sudionici sastanka proveli su na studijskom izletu. U tri autobusa posjetili su čuvena istarska mjesta: drevni Motovun i crkvu sv. Stjepana; Beram i crkvicu Svete Marije na Škriljinah, u kojoj se nalaze veličanstvene freske iz 15. stoljeća, kao što je „Ples mrtvaca“; proputovali su cestom Pazin-Pula, a iz Fažane su brodićem otišli na Brijune, koje su im pokazali stručni vodiči. Po povratku s Brijuna nakratko su posjetili crkvu u Fažani i župnu crkvu u Vodnjanu, o čijoj je važnosti i relikvijama govorio župnik Marijan Jelenić. Nakon prolaska pokraj glasovite porečke rivijere vratili su se u hotel, a u petak ujutro krenuli su na svoja odredišta i radna mjesta u inozemstvu. ■

HRVATSKA ISTRA

ISTRA KAO TURISTIČKO-PASTORALNO PODRUČJE

Turisti traže Boga

U ekonomiji spasenja Bog je narodu dao nedjelje i blagdane. Oni dolaze kao melem na ranu, dan iscjeljenja. Svaki je blagdanski dan jedna stepenica ili pomak na hodočašću prema Ocu i životu vječnome. Na blagdane sam Bog zahvaća u naš život, po Isusu Kristu, po sveukupnom pastoralnom djelovanju. Zbog načina života u suvremenom svijetu, za duhovni život od posebnog značenja postaje vikend, godišnji odmor, te izleti i hodočašća.

taka može oslikati što je Istra u tom pogledu. Godine 1987., koja se smatrala jednom od najuspješnijih turističkih godina u bivšoj Jugoslaviji, tadašnju je Jugoslaviju posjetilo 15,5 milijuna turista, koji su ostvarili 74,5 milijuna noćenja. Od toga je ostvareno 60 % u Hrvatskoj. Istru je 1987. godine posjetilo 2,394.000 turista i ostvarili su 22 milijuna noćenja. Od istarskih turista 1,5 mil. su bili stranci, a oko 900.000 s područja bivše Jugoslavije. Dru-

U Limskom kanalu mnogi sudionici sastanka kupili su za uspomenu poznatu istarsku rakiju

Preko vikenda iz nekih metropola izlazi i do 75 % žitelja, kao primjerice iz grada Rima. Na godišnji odmor odlaze sve veća mnoštva ljudi. Tako su preko vikenda i ljetnih mjeseci prazne crkve u mjestima u kojima ljudi redovito borave, a mnoštva ljudi skupljaju se u turističkim i izletničkim mjestima. Isus, Pavao, Petar, i misionari su išli za ljudima, nisu ih čekali da dođu k njima, kao što se u stabilnom društvu uvriježilo čekati ljude u crkvi. Današnja Crkva treba smisliti i ponuditi pastoralne usluge za vikend, godišnji odmor, za vrijeme izleta i hodočašća. Istraživanja pokazuju da su ljudi u tim trenucima, kada su izvan „proizvodne vrpce“, vrlo otvoreni. I ispitivanja turista pokazuju da zapravo ljudi putuju „tražeći sebe“, jer na kraju bitni su čovjekovi problemi religiozni, tj. kako usmjeriti svoj život i kako se samoostvariti.

Istra je u Hrvatskoj izrazito turističko područje. Najbolje se s nekoliko poda-

gim riječima, Istra je sama ostvarila u bivšoj Jugoslaviji 29,1% turističkog prometa. Istra je vrlo zanimljivo područje. Smještena iza Alpi koje se spuštaju prema moru, ima odličnu klimu, s prosjekom od 280 sunčanih dana. „Kad prođem Učku, čisto se preporodim“ kaže jedan česti posjetitelj Istre. U Istri se nalaze tragovi 540 gradina, pretpovijesnih naselja, a zatim tragovi rimske kulture i svih onih naroda koji su osvajali Istru. Nu, ovdje su do danas u većini ostali Hrvati i Talijani. Danas je u Istri, prema popisu od 31. ožujka 1991., 204,346 žitelja u 641. naselju, prosječne dobi od 37,1 godine.

Na tlu je Istre bilo šest biskupija, i to u Puli, Poreču, Novigradu, Pićnu, Kopru i Trstu, a kratko vrijeme čak i u Cisi (između Vodnjana i Rovinja) i u Piranu. Bilo je 1500 crkava. Većina je uništena za francuske uprave (616), neke su propale u XIX. st., dosta njih nakon II. svjetskog rata. Još ih ima 519. Crkve, po pravilu

HRVATSKA ISTRA

zidane na brdima, nalaze se iznad naselja kao jarboli na lađama. Na svakom koraku iznenađuju crkve sa zvonnicama i manje crkvice po rubovima naselja. Najznačajnija je crkva Eufrazijeva bazilika iz VI. st. u Poreču. S biskupijskim sjedištem iz V. st. predstavlja najstariji i najočuvaniji kršćanski kompleks u svijetu. Posebno su dražesni mozaici u bazilici u kojima je uprizoren početak „porečke Crkve“. Poreč je dao šest mučenika. Kršćanstvo je tako prošlo ove krajeve da se putujući Istrom putuje „katekizmom na licu mjesta“. Ovaj će poluotok zauvijek ostati kao prostor u kojem se kršćanstvo utjelovilo u sve pore života.

Početkom rata u domovini, turizam je bio uništen. Žalosno je bilo 1991. gledati prazne istarske plaže. Prošle 1993. u Istri je ostvareno 6,5 milijuna noćenja ili 29,6% od noćenja u 1987. Turizam se polako oporavlja. U Istri nije bilo rata ni razaranja, pa su turisti počeli ponovno dolaziti.

S turizmom se na ovom području stvarao i proces demokracije. Domovina je upravo po turizmu doživjela i materijalno blagostanje jer su se tako iz bogatijih krajeva sredstva dolijevala u ove krajeve. Doći na ljetovanje u domovinu znači učiniti karitativno djelo. No, možda i više od materijalnog dobra, domovina očekuje dolazak iseljenika iz svijeta kao samaritansku gestu. Blizina čovjeka čovjeku, suosjećanje, darovati čovjeku svoje vedro lice i svoje prisustvo više je od svih blaga.

A zauzvrat čeka vas ugodna mediteranska klima, dobra kuhinja koja se temelji na ljekovitim biljkama neka- dašnjih benediktinaca. **Marijan Jelenić**

ISTARSKI RAZGOVORI

MONS. ANTUN BOGETIĆ,
BISKUP POREČKO-PULSKI

Ne postoji istarska nacionalnost

Katolička crkva očuvala je hrvatsku kulturu i jezik naroda u Istri. Crkva ima službene i neslužbene kontakte sa sadašnjom županijskom vlašću u Istri. IDS je za Hrvatsku regija, iako ima i ekstremista. Hrvati u Istri su ipak malo drugačiji.

Žz: Koliki je utjecaj Katoličke crkve na narod u Istri?

AB: Crkva i svećenici su sačuvali vjeru u narodu i ostali su povezani s narodom u Istri i u najtežim povijesnim prilikama. Svećenici su i danas pripravnici ponajprije navješćivati Evanđelje, katolički moralni nauk, ali također, prema potrebi, zastupati narodne interese, kako Hrvata, tako i talijanske manjine. Svi naši svećenici znaju talijanski, tako da se pastoralno jednako skrbe za sve katolike u Istri.

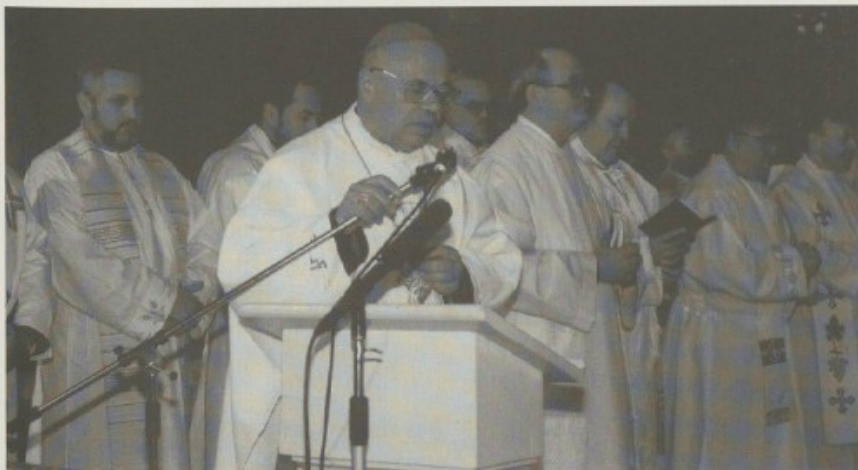
Žz: Kod promatrača sa strane, koji ne poznaju dovoljno Istru i njezinu povijest, stječe se dojam da je Crkva u Istri premalo uradila na nacionalnom, hrvatskom osvješćivanju naroda.

AB: To je očito pogrešan dojam. Istarski svećenici su zapravo sačuvali ovaj narod, njegovu kulturu, jezik. Drugih intelektualaca nije ni bilo, jer su bili proganjani od raznih okupacijskih vlasti. Svećenici su tiskali knjige, držali vjeronauk na hrvatskom, ali ne u talijanskim školama da i oni nebi bili dionici talijanizacije naše djece, nego samo u crkvama. Što se političkih ocjena tiče, treba znati da Istra nije nikad čula za Radića, za one koji su bili ubijeni u Senju zato što su pjevali na hrvatskom, a tzv. oslobođenje došlo je preko komuni-

sta, koji su progonili one iste koje su progonili i fašisti. Sad u Istri često kažu da im je preko Učke najprije došao komunizam, a sad i rat. Mnogi su rekli zašto bi sad oni ginuli i išli u rat, dok su drugi javno govorili da se u Istri nije nikad lošije živjelo. Kad su potom krenuli popisi u kojima su se mnogi izjašnjavali Talijanima, Crkva, ja kao biskup i svećenici, je javno prosvjedovala. U crkvama je pročitano pismo u vezi s tim. Zatim smo čuli da se mnogi mladi izjašnjavaju Talijanima da bi mogli ići u Italiju preko Talijanske unije. Time je talijanska vlada htjela zaštititi mlade pripadnike talijanske manjine od odlaska u rat, a osiguravala im je i posao. Na ta uska vrata bili su mnogi navalili. Tako se u Puli dogodilo da se jedan čovjek izjasnio Talijanom, a potpisao se ćirilicom. Tada sam napisao jedno pismo u kojem sam jasno rekao da svatko može biti ono što jest, bilo Hrvat, bilo Talijan. Svatko ima pravo pronalaziti olakšice u životu, ali nije korektno mijenjati nacionalnu pripadnost preko noći zbog trenutnih materijalnih interesa. To pismo bilo je izloženo ostrim kritikama.

Žz: Kakvi su trenutno političko-crkveni odnosi u Istri? Znamo da vodeća istarska stranka IDS ima jednu posebnu politiku, koja se u nekim hrvatskim krugovima označuje kao iredentistička, a samim tim i antihrvatska. Ima li i danas nepoželjnih svećenika („sacerdoti infidi“)?

AB: IDS vodi regionalističku politiku, što znači da jesu za Hrvatsku ali za Hrvatsku regiju. I među njima ima, dakako, ekstremnih pripadnika, koji smatraju da su Istrani nešto drugo, pa žele čak zaseban nacionalni status. Nema međutim istarske nacije, nego postoje samo istarski Hrvati i istarski Talijani. Neki ih optužuju za iredentizam. Činjenica je da su u Italiji vrlo srdačno primili pobjedu IDS-a u Istri. Crkva ima i službene i neslužbene kontakte sa županijskom vlašću u Istri, ali naš stav je vrlo jasan: nacionalni identitet se ne može tako olako mijenjati, a istarska nacionalnost ne postoji. No, ima nekih Istrana, koji će vam, kad ih upitate

Mons. Antun Bogetić pozdravlja kardinala Kuharića u Eufrazijevoj bazilici

HRVATSKA ISTRA

► jesu li Hrvati, odgovoriti da nisu, jer oni pod tim misle na one Hrvate preko Učke. Reći će također da nisu ni Talijani, pa im je tada najlakše kazati da su Istrani.

Žz: Koje su glavne poteškoće Katoličke crkve u Istri?

AB: Glavne poteškoće su više-manje općenite, kao i drugdje u Crkvi. Nema dovoljno svećenika, a prosječna dob sadašnjih je oko 60 godina. Znatno dio mladeži je odgojen u ateističkom ili konzumističkom duhu. Od porečke policije čuo sam podatak da su mladi iz Poreča i okolice u 1992. samo na drogu potrošili jedan milijun maraka. Mnogi ljudi idu na posao u inozemstvo za boljom zaradom. Ima značajan broj rastavljenih brakova i obitelji. Mladi ne sklapaju brak, premda imaju uvjete za to. I gospodarska kriza, posebno slom turizma posljednjih godina, ostavila je teške posljedice. Ipak, u ovakvim trenucima treba idealizma i rodoljublja. Crkva, svećenici i mnogi naši vjernici toga imaju.

Žz: Koja je onda budućnost Crkve u Istri, ako nema svećenika i ako mladi ne idu u crkvu?

AB: Ovih dana smo čuli i vidjeli da su naši prognanici iz Bosne, Kraljeve Sutjeske i Kaknja, vrlo pobožni. No, ni istar-

ski vjernici nisu baš bezbošci. Neki dan sam imao posvetu oltara u jednoj maloj župi, a crkva je bila posve puna vjernika. U jednoj drugoj župi krstio sam i krizmao 71 odraslu osobu. Ljudi idu u crkvu i ne bih rekao da idu manje nego drugdje. Problem zvanja je sveprisutan, ali ga mi nastojimo riješiti i otvaranjem dijecezanskog misijskog sjemeništa.

Žz: Spomenuli ste prognanike iz Bosne. S njima je bilo mnogo manipulacija, napose s onima u Novigradu. Navodno ih sadašnja vlast u Istri nije baš lijepo primila. Kako je reagirala Crkva?

AB: Novinari su digli i previše prašine oko toga. Ipak, valja reći, da su neki bili protiv dolaska izbjeglica. Nešto ranije u Istri je bilo oko 30.000 izbjeglica, što je oko 11% stanovništva. Iako je, dakle, postojao izvjesni strah od prevelikog broja izbjeglica, vlasti su ove u „Pineti“ ipak solidno dočekali, ali problem se sastojao u tome što su to odmarališta slovenskih poduzeća. Ja sam te prognanike odmah osobno posjetio nekoliko puta i s njima slavio misu. Njihov svećenik želi da svi ostanu zajedno, da sačuvaju svoju pobožnost i svoj identitet. Crkva je, dakle, prihvatila izbjeglice i ljudski i kršćanski, kao braću po krvi i po vjeri. ■

SLUČAJNI RAZGOVOR S MLADIMA U POREČU

Hrvatice iz Bosne

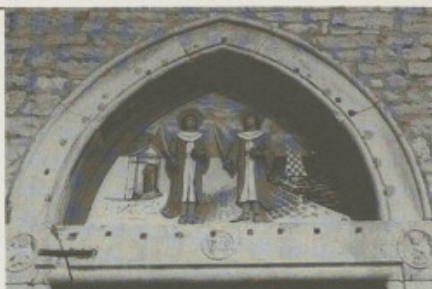
Na svečanoj misi u Eufrazijevoj bazilici u Poreču, koju je 12. travnja predvodio kardinal Kuharić, našlo se i nekoliko mladih. Nakon propovijedi izišli su iz crkve. Upitali smo ih je li im to dosadilo, a oni rekoše da su samo izišli „na pauzu“. Na pitanje idu li na misu, odgovoriše da idu svake nedjelje na večernju misu.

– Što ste vi po nacionalnosti?

– Pa Hrvatice, Bože, Hrvatice iz Bosne! Ivana (18) i njezina sestra Paula (16) izbjegle su iz Donjeg Vakufa još na početku rata, a Jelena (17) je iz Bogdanovaca kod Vukovara. Ivana i Paula bile su u jednom izbjegličkom središtu u Švedskoj, ali više ondje nisu mogle ostati, pa su se smjestile u Poreču, kao i Jelena, koja ovdje stanuje kod rođaka. U Poreču im je lijepo, ali vele da mladi ne idu baš u crkvu, da ima puno drogeraša i da su mnogi pod talijanskim utjecajem.

Ivani je želja da se zaposli u Njemačkoj, Paula želi studirati medicinu, a Jelena također želi nastaviti školovanje.

Pročelje župne crkve u Fažani

TURISTIČKA ATRAKCIJA U VODNJANU

Čudotvorne moći i umjetničko blago

U Vodnjanu se nalazi najveća crkva u Istri, ali je župna crkva sv. Blaža prava riznica umjetničkog blaga i raznovrsnih moćiju

Vodnjan se nalazi u južnoj Istri, 10 km ispred Pule. Župna crkva sv. Blaža najveća je crkva na istarskom tlu. Oko crkve se stere gradić s oko 4.000 stanovnika. Značajan je i po svojim starim palačama. Nekada je na području Vodnjana bilo sedam starokršćanskih bazilika (V-VIII. st.), te ukupno 53 crkve različitih veličina. Danas svojoj svrsi služi još 13 crkava. U kompleksu vodnjanske župne crkve postavljena je 1984. i 1990. muzejska zbirka s preko 700 izložaka. U to spadaju brojne slike na ulju, kipovi, sakralni predmeti, koji su stari i po nekoliko stoljeća.

Znatiželju turista i pobožnih vjernika privlači u Vodnjanu 370 relikvija (moćiju), među kojima su i tri vrlo očuvana, gotovo neraspadnuta tijela svetaca: sv. Leona Bembo, časne sestre Nikolozе Bursa i sv. Ivana Olini. Njihova tijela nisu balzamirana, ali su vrlo očuvana. Čuvaju se u staklenoj vitrini iza oltara u župnoj crkvi sv. Blaža. Ondje se može informirati o čudesnim životnim putovima navedenih svetaca, ali i navedenih relikvija. Župnik Marijan Jelenić tvrdi kako u župnom arhivu ima svjedočanstava o čudesnim ozdravljenjima. U svakom slučaju Vodnjan je zaista rijetka turistička atrakcija. Vjerojatno nigdje na svijetu nema toliko relikvija skupljenih na jednom mjestu. Vjernici će se ondje pomoliti, a skeptici će također zainteresirano razgledati očuvane tjelesne ostatke ljudi sveta života. Prvi će naći možda utjehu i snagu, još jednu potvrdu svoje vjernosti, a drugima to može biti poticaj za razmišljanje o životnoj prolaznosti i o onomu što nas sve čeka nakon smrti. ■

MLADI HRVATSKI ODISEJ

Jednom u samoći

Jednom
u samoći
progovorit ću Ti
o težini zavežljaja
kojeg nosim
i o onom
što sve ima u njemu.
Govorit ću Ti
o ljubavi i boli
i o onom
kako se nutrina
rastače od čekanja.

Jednom
u samoći
potvrdit ću da te trebam.

Jednom
u samoći
sada još ne mogu.

Diana Dolić, Frankfurt/M.

Pred bakinom kućom

Gledam staricu s očenašima u ruci
i pitam se tiho:

Hoću li ti ostati vjerna, Oče,
i do zadnje godine života svog?

Marija Tolić, Raunheim, Rüsselsheim

Prva ljubav

Što li to bi?
Prvi vjetrovi ljubavi?
Proljeće u glavi?
Prve spoznaje?
Što li to bi?
Snovi ili mašta?
Proljetna oluja?
Zvijezde bez sjaja?

Davorka Tovilo, Rüsselsheim

Darovani smisao

Noćas trebam
Tvoju blizinu,
trebam oslonac
i sigurnost
i nešto
što će me izdići
iz ovih trzaja,
iz razvaline
osjećaja.

I dok tražim
da sve ovo nestane
ipak želim biti
u darovanoj boli
koja nemilosrdno peče,
ali protkana ljubavlju
novi smisao dariva.

Diana Dolić, Frankfurt/M.

Besmrtna

Domovina je naša svagdje -
na moru, kamenu, planini, ravnicima.
Na svjetlu i tami.

Domovina je naša svagdje -
u srcu, u mislima, u duši.
Sve do zadnje kaplje krvi.

Domovina je naša svagdje -
i bit će sve dok je nas,
dok bude raslo drveće i cvijeće.
Domovina nikad umrijeti neće!

Adrijana Rojnica

Moja sreća

Sreća! Svatko ima nešto ili nekoga za što
ili za koga kaže da je to njegova sreća. Sje-
dim i razmišljam o gornjem naslovu i tek
sad vidim da mi je vrlo teško izreći što je
to moja sreća. Tako kratak naslov, a tako
puno krije u sebi. Rijetko se kad čovjek
upita što ga to čini sretnim u životu. Ni
sada, dok zurim u bjelinu papira, ne
mogu zaboraviti što se dogodilo sa mnom
i što mi se događa. Znam sigurno da još
uvijek tražim svoju sreću. Bila je zima
kad sam otišla od kuće. Ne znam kada će

Bliski Bog

Ima trenutaka kada mislim
da sam sama na svijetu;
kad je Bog tako daleko,
iako je možda blizu.

I tad, kao slučajno, bacim pogled
na cvijet, na stablo, na čovjeka
s osmijehom.

Zastanem i osjetim toplinu:
Tu si, Bože, znam!
Sada mogu dalje.

Marija Tolić, Raunheim, Rüsselsheim

proljeće. Danas je toliko ljudi s tugom u
očima. Kad li će proljeće procvjetati u
njihovim očima? Često se pitam gdje su
moje stare prijateljice i prijatelji i hoće li i
oni jednoga dana pisati o svojoj sreći. Što
li će oni tada napisati?

Moja je sreća kod kuće. Ali, je li moja
kuća još uvijek ondje? Čeka li me? Vratit
ću se jednoga dana. Hoću li je naći? Tražit
ću je dok je ne nađem. Ako li je ne
nađem, sama ću je graditi, kao i sada. Jer,
dok god je tražim, ja gradim svoju sreću.

Ana Radić, 6. razred, Ehingen

NOVO!

NAGRADNI NATJEČAJ MLADI HRVATSKI ODISEJ ŽIVE ZAJEDNICE

Živa zajednica raspisuje nagradni natječaj sa slobodnom temom na hrvatskom jeziku za:

1. najbolju pjesmu
2. najbolju kratku priču
3. najbolju karikaturu

Pravo sudjelovanja u natječaju imaju mlade Hrvatice i Hrvati u inozemstvu, odnosno u iseljeništvu, do 25 godina starosti. Natječaj traje od 27.3.1994. do 1.10.1994. Pod pjesmom mislimo na lirsko poetsko djelo; priča može biti duga najviše tri kucane stranice formata A4 s preredom; karikaturu ili crtež možete praviti suhom olovkom, perom, flomasterom ili tušem.

Stručni žiri književnih i likovnih kritičara izabrat će po deset najboljih pjesama, priča i karikatura, a mi ćemo ih nagraditi specijalnim nagradama, te ćemo ih objaviti u „Živoj zajednici“ i u drugim hrvatskim listovima. Usto ćemo od svih prispjelih radova odabrati sve one koji budu kvalitetni za objavljivanje, pa ćemo ih dati tiskati u posebnu knjigu.

Svoje radove za naš nagradni natječaj šaljite u omotnici putem pošte. S radom treba da pošaljete svoju punu inozemnu adresu, kao i kopiju datuma i mjesta rođenja iz nekog službenog dokumenta.

Naša adresa: ŽIVA ZAJEDNICA-NATJEČAJ

An den Drei Steinen 42, D-60435 Frankfurt
Tel.: 0 69/54 10 46

IZ NAŠIH MISIJA

LÜDENSCHIED

Izabrano prvo župno vijeće

Prvo župno vijeće HKM Lüdenschied

U nedjelju, 6.3.1994., izabrano je prvo župno vijeće HKM Lüdenschied. Ono broji 14 članova. Od 18 kandidata vjernici su izabrali deset.: dva člana izabrao je župnik, koji je s pastoralnom suradnicom član Vijeća po službi. Konstitutivna sjednica Vijeća održana je 13. ožujka. Tom prilikom je izabrano i vodstvo Vijeća na čelu s gđom Anom Kamber, majkom petero djece. Valja istaknuti da je u ovom prvom

župnom vijeću podjednaka zastupljenost žena i muškaraca, a mladi imaju dva predstavnika. Već na toj sjednici došlo je do radosnog, gotovo obiteljskog susreta. To obećava zanimljiv i plodan rad.

U našoj misiji dogodila se 26. 2. još jedna novost. Tada se u našem centru održao prvi susret mladih iznad 15 godina. Okupio se lijep broj mladih s kojima se razgovaralo o njihovim potrebama, interesima, akcijama i problemima. Nazočni mladi odgovorili su tada na posebno priređeni upitnik. Sličan susret održan je nakon toga i u Schwelmu.

Našu je zajednicu 1. ožujka posjetio Ulrich Rotterdam, nadupravnik biskupije Essen i referent za inozemne katoličke misije. Obećao je pronaći nam što prije prikladne prostorije za naš centar. Također se zauzeo za neke druge naše važne potrebe, koje će naš život i rad učiniti lakšim i djelotvornijim.

Pavica Planinc

WAIBLINGEN

„Zrinski“ pobjeđuje i pomaže

„Zrinski“ Waiblingen nije poznat samo po sportskim uspjesima u Waiblingenu i kotaru Rems-Murr. Nogometaši stoje čvrsto na prvom mjestu Kotarske lige A i s prednosti od 10 bodova mogu već računati s ulaskom u viši krug natjecanja (Bezierrsliga). Kuglači su zvaršili svoje natjecanje i uvjerljivo osvojili prvo mjesto. Od iduće sezone natječu se u Landesligi. Ovo Hrvatsko kulturno i sportsko društvo bilježi zapažene rezultate i na humanitarnom polju. Društvo djeluje u sklopu Hrvatske katoličke misije Waiblingen i uključuje se u sve akcije Misije.

Pod pokroviteljstvom Udruženja hrvatskih nogometnih klubova Baden-Württemberg organiziralo je malonogometni turnir s 18 hrvatskih momčadi. Svi pozvani iz pokrajine Baden-Württemberg odazvali su se pozivu na turnir. Ponašanje, disciplina, kvalitetan nogomet i dostojno vladanje igrača bili su na zavidnoj visini, što je prepuno gledalište često nagrađivalo burnim pljeskanjem.

Pobjednik turnira bio je domaćin „Zrinski“. Pokale je za četiri prvoplasirane momčadi dodijelila Hrvatska katolička misija Stuttgart. „Zrinski“-Waiblingen, „Plavi“-Heilbronn, „Croatia“-Bietigheim i „Zagreb“-Schwenningen). Nagradu za fair play je dobila momčad „Neretve“ iz Steinenbronna. Za najboljeg igrača turnira

proглаšen je Pero Baban iz „Zrinskog“. Njega je nogometnom loptom nagradio poznati menadžer Ante Dujmić iz Stuttgarta.

Prihod s ovog turnira u visini od 4.000 DM predan je u humanitarne svrhe: 3000 DM dobio je mjesni Caritas za kumstvo desetogodišnjeg Marija Nikolića iz Konjice, a 1.000 DM za jedan aparat bolnici u Osijeku. Predsjednik nogometnog kluba

„Zrinski“ Mirko Sorić pokrenuo je akciju za skupljanje sredstava za taj aparat koji stoji preko 100.000 DM. Do sada je skupljeno 25.000 DM, a prva rata je uplaćena. Mirko Vidačković, socijalni radnik Caritasa, posređuje za kumstva djece palih branitelja iz općine Konjic. Do sada je posredovao za 52 djece. Njemački kumovi redovito uplaćuju 50 DM mjesečno na Caritasov račun, pa se taj novac dostavlja Fondu Međugorje, koji je posrednik kumstava u domovini.

Mirko Vidačković

Momčad „Zrinskog“

Foto: Jozo Eremut

STUTTGART

Biskup Kasper među Hrvatima

„U Katoličkoj crkvi nema stranaca“, rekao je biskup

Hrvati Stuttgarta i okolice pamtit će nedjelju 10. travnja kao izuzetan dan. Glavnu misu u konkatedrali sv. Eberharda slavio je toga dana biskup biskupije Rottenburg-Stuttgart dr. Walter Kasper. Na početku mise biskupa je pozdravio fra Marinko Vukman, a djeca su ga obdarila buketom cvijeća. Biskup Kasper je zatim na hrvatskom izrekao pozdrav: „Mir vama“, ono što je najviše potrebno našem narodu, domovini i našim srcima. U zanimljivoj propovijedi biskup Kasper je otkrio prisutnima da ga je kardinal Kuharić, kojemu je bilo poznato Kasperovo imenovanje za biskupa, još prije toga nazvao „hrvatskim biskupom“ zbog toga što u njegovoj biskupiji živi mnogo Hrvata. „Drage hrvatske sestre i braćo, Evanđelje nam kaže gdje je izvor pravog i istinskog mira. Pravi i stinski mir dolazi samo od Isusa Krista. On je naš mir“, naglasio je biskup Kasper i zamolio vjernike da mole poput sv. Franje da ih Bog učini oruđem svoga mira, te da stalno mole za mir u svojoj zemlji i u svojim srcima. Zatim je zahvalio svima onima koji su u svoje domove primili brojne prognanike i izbjeglice; odao je priznanje posebice hrvatskim majkama koje su i u jednoj stranoj okolini sačuvala katoličku vjeru i predale je svojoj djeci.

Djevojčica u narodnoj nošnji pozdravila je biskupa Kaspera s buketom cvijeća

„Želim vam iskazati solidarnost drugih kršćana u svojoj biskupiji. Vi ste dobrodošli ovdje u Švapskoj: mnogi od vas, prije svega vaša djeca, spadaju među nas. Mislim da, osim onoga života jednih pokraj drugih Hrvata i Nijemaca, u budućnosti treba da bude više zajedništva između katoličkih misija i njemačkih župa. Ta nema nikakve njemačke ili hrvatske Crkve; ima samo jedna Katolička crkva, kojoj svi mi zajedno pripadamo. U toj Katoličkoj crkvi nema strana-

ca“, istaknuo je biskup Kasper, a crkvom se prolomio pljesak odobravanja.

Pri koncu mise biskupa su posebno pozdravili predstavnici hrvatske katoličke mladeži. U znak zahvalnosti i razumijevanja oni su mu darovali jednu umjetničku sliku.

Hrvatske vjernike je te nedjelje u crkvi dočekalo još jedno ugodno iznenađenje. Odavno se nije tako lijepo pjevalo u toj crkvi. Za to je zaslužan Akademski zbor „Ivan Goran Kovačić“ iz Zagreba. Osamdesetak mladih pjevača pjevalo je misu i misne pjesme onako kako se samo poželjeti može. Nakon mise otpjevali su još nekoliko domoljubnih pjesama, za što su nagrađeni dugim pljeskom. „Goranovci“ su inače tih dana nastupali u stuttgartske izvedbi opere „Aida“. Publika i kritika ocijenila je njihov nastup iznimno uspješnim.

Još jedan događaj, ovoga puta kulturno-zabavni, zbilo se toga dana u misijskim prostorijama. Biskup Walter Kasper otvorio je izložbu slika zagrebačke slikarice Anite Krolo. Izloženo je 17 djela, ulja na platnu i akvarela. Izložba je imala i prodajni značaj, a mnogi su u svojoj kolekciji poželjeli imati slike raznovrsnog cvijeća, obale i mora, koje dominiraju u slikaričinim motivima. Zatim je u misiji priređen koktel za sve prisutne, a „Goranovci“ su otpjevali još nekoliko pjesama. Biskup Kasper večerao je s osobljem misije i obećao ponovno doći među svoje Hrvate.

Hrvatska katolička misija u Stuttgartu organizirala je ove godine po prvi put veliku procesiju na Veliki petak kroz grad Stuttgart, od sjedišta misije do crkve sv. Eberharda. U procesiji je sudjelovalo najmanje tri tisuće.

IZ NAŠIH MISIJA

FRANKFURT/M.

Lako je umrijeti od metka

Na Veliki petak u Frankfurtu su Hrvati po drugi put imali procesiju gradskim ulicama.

Foto: Stanko Krželj

„Suze su kruh moj danju i noću...“ takvu svakodnevnicu već dvije godine proživljavaju oni na koje se osvajački rat okomio baš uoči kršćanskog Uskrsa i muslimanskog blagdana Bajrama. Ljudi u Europi su se vjerojatno skamenili usljed mučenja i masakra nad civilima, ili su pak zaspali „obhrvani žalošću“, kako gotovo satirično glasi opis u evanđelju po svetom Luki. A ono „bdijte“, „ustanite“, jedva je potaklo moćnike i ostale utjecajne osobe da se djelotvorno založe za mir u Bosni i Hercegovini. Dotle preživjelima „znoj postade kao guste kapljice krvi“ u smrtnoj borbi.

Lako je umrijeti od metka, reći će devetnaestogodišnja Sandra iz Sarajeva. Umrijeti od noža, biti silovana ili raznesena od granate – to je ono što je stvarno straši. Dva dana poslije njenog rođendana prošle godine upravo se posljednje dogodilo: Granate su joj razmrskale obje noge. Dok se toga sjeća, Sandrin se pogled spušta na željeznu napravu na nogama, sretna da nisu amputirane kao mnogima drugima. Nakon godinu dana gladi i života u strahotama, nakon daljnje godine kompliciranih operacija u njemačkim bolnicama, mlada muslimanka ne osjeća mržnju prema srpskim napadačima. Ali razočaranja su velika. Bolna je spoznaja da je izdana od mnogih srpskih sugrađana u koje je prije rata imala povjerenja. Tako se nekadašnji profesor matematike pretvorio u snajperista koji

puca na civile, a time i na vlastite bivše dake. U Sarajevu se tako Juda pojavljuje s više lica. Ponekad je to takozvani petokolonaš koji će se umiješati u stanovništvo da bi ispitao kada se i gdje skuplja najviše ljudi, što odmah dojavljuje onima koji opsjedaju grad. Za dvadesetpetogodišnju Snježanu izdajica se pojavljuje pod raznim imenima na međunarodnim zasjedanjima u onim trenucima kada se javnosti pokušava objasniti da se ne zna tko na koga puca.

Izvan područja koja su zahvaćena ratom slabo se čuje vapaj zaboravljenih i „u prah smrtni“ bačenih: „Eli, Eli, lema sabakthani! – Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio!“ Ali, i oni će jednoga dana, možda već vrlo brzo, začuti riječi: „Zašto tražite živoga među mrtvima? On nije ovdje! Uskrsnuo je!“

I ovogodišnji mirniji Uskrs u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini daje nadu da će sljedeći biti još mirniji i radosniji.

Karla Šponar

PROMJENE TELEFONA I FAXA

– Hrvatska katolička misija u Heilbronnima ima novi broj faks i to: 07131/953288

– Hrvatska katolička misija u Ebersbergu ima novi broj telefona: 08092/24353; fax: 08092/87518

MOŽDA NISTE ZNALI

– da je papa Ivan Pavao II. oštro kritizirao otvaranje i rad rimskih dućana nedjeljom. Dan Gospodnji je svet i treba biti rezerviran za bogoslužje, obitelj, te za duševni i tjelesni odmor. Potrošačka groznica nedjeljom ugrožava sve te vrijednosti.

– da je u Zagrebu 16. 4. otvorena Albanska katolička misija. To je prva inozemna misija na području Republike Hrvatske.

– da je američki ambasador u Bosni i Hercegovini Victor Jackovich hrvatskoga porijekla i da je član Hrvatske bratske zajednice

– da je u Banjoj Luci u travnju obnovljeno izdavanje „Glasnika banjolučke biskupije“, vjersko-informativnog lista. Glasnik je još 1919. pokrenuo banjolučki biskup fra Jozo Garić, a izlazio je sve do 1945., kad su ga zabranile komunističke vlasti. Glavni urednik obnovljenog Glasnika je banjolučki biskup dr. Franjo Komarica.

– da je pomoćni dakovački i srijemski biskup Marin Srakić pohodio koncem ožujka i početkom travnja katolike u Srbiji, napose one u Srijemu i Vojvodini. Njihov položaj je vrlo težak i neizvjestan. Uočena je pojava „kripto-katolika“ (skrivenih katolika) u velikim gradovima, kojih ima između 40 i 50.000. Najnoviji podaci kažu da je u Srijemu 1991. bilo 20.981 katolika, a 1994. samo 14.021 katolika.

– da u Njemačkoj ima 1,7 milijuna muslimana, 1000 kuranskih škola s oko 100.000 učenika; samo u Berlinu trenutačno živi 180.000 muslimana.

– da kineske vlasti zadržavaju strogu kontrolu nad rađanjem djece. Parovi u gradovima ne smiju imati više od jednog, a na selima više od dva djeteta.

– da su muslimanski fundamentalisti u Egiptu 11. ožujka ubili dva koptska redovnika i tri koptska kršćanina ispred povijesnog samostana Dier Al-Muharraq, koji je udaljen 40 km od Asiuta. U Egiptu ima oko sedam milijuna koptskih kršćana koji sada strahuju od eskalacije napada.

– da je najveća zapreka za napredak Crkve i kršćanskog života u Kazahstanu veliki nedostatak svećenika. Apostolski upravitelj Srednje Azije, biskup Jan Pavel Lenga, organizirao je pastoralni rad samo u polovici okruga. Raste sudjelovanje ljudi u vjerskom životu.

– da je u novim njemačkim savezima i u istočnom Berlinu (to znači u bivšoj DDR) koncem 1993. živjelo 910.000 katolika.

ZAGREB Novi samostan splitskih franjevki

Školske sestre franjevke splitske provincije otvorile su na zagrebačkom Jordancu novi samostan, u čijem se sklopu nalazi veliki dječji vrtić, internatske prostorije za djevojke i samostanska kapela. Blagoslov kapele, oltara, svetohraništa, postaja križnog puta, samostana i vrtića obavio je kardinal Kuharić u subotu 16. travnja. Cijeli kompleks je izgrađen za nešto više od godinu i pol dana. Projekt suvremenog, funkcionalnog i nadasve lijepog arhitektonskog zdanja izradila je Marija Jeger, a izvela „Industrogradnja“. Najzaslužniji za izgradnju tog objekta su gosp. Leon Suljić, s. Jozefa, te brojni darovatelji od kojih se posebno istaknuo Boris Buzančić, bivši zagrebački gradonačelnik.

U znak zahvalnosti sestre će u sljedeće četiri godine besplatno primiti pod svoj krov 20 djevojaka poginulih branitelja ili siromašnih roditelja. U prostorije vrtića i jaslica moći će primiti preko stotinu djece, a samostan raspolaže sa šezdesetak soba za časne sestre. „Pred ovim zdanjem stojimo kao pred čudom“, izjavila je provincijalka Mirja Tabak. Splitske franjevke stigle su u Zagreb 1942., a ovo je njihov prilog proslavi 900. obljetnice grada Zagreba. Provincija trenutno ima 248 sestara, od kojih mnoge rade u inozemstvu: u bolnicama, staračkim domovima, hrvatskim katoličkim misijama. Plođovi njihova rada također su ugrađeni u prelijepu zgradu na Jordancu. ■

LYON

Hrvati jučer, danas, sutra

U nedjelju, 27. veljače, u organizaciji Hrvatske katoličke misije u Lyonu započela je s radom vjerska, povijesno-kulturna tribina „Hrvati jučer, danas, sutra.“ Predavanje, pod istoimenim nazivom su održali prof. dr. Marc Gjildara i dr. Neven Šimac, poznati kulturni i politički djelatnici iz Pariza. Govoreći na hrvatskom i francuskom jeziku zbog prisutnosti i članova francusko-hrvatskog prijateljstva, predavači su pokušali osvijetliti temu s povijesno-pravnog gledišta, te naznačiti vidike hrvatske budućnosti. Nakon toga je dr. Neven Šimac ukratko iznio glavne točke hrvatske povijesti te podsjetio prisutne na kronologiju srpsko-crnogorske agresije izvršene uz pomoć JNA i drugih četničko-zločinačkih formacija. Zatim je dr. Marc Gjildara, profesor prava na fakultetima u Orleans-u i Parizu, s međunarodno-pravnog gledišta objasnio da su Hrvati, kao jedan od najstarijih europskih naroda, imali i imaju pravo na svoju državu. Predavač je posebno istaknuo francusko-englesko prešutno odobrava-

nje agresije na Hrvatsku, a potom i na Bosnu i Hercegovinu, nadajući se da će se tako očuvati i njihova tvorevina, „tamnica naroda“, bivša Jugoslavija. Naglasivši diskriminirajući stav francuske službene politike prema Hrvatskoj i Hrvatima, Gjildara je zaključio da je „sreća u nesreći što je francuski narod pametniji i pošteniji od svojih političara“.

U svojoj zaključnoj riječi dr. Šimac je pozvao roditelje i mlade koji su rođeni ovdje, a nažalost slabo ili nikako ne znaju hrvatski jezik, da uče svoj materinski jezik kako bi mogli biti most između Francuske i hrvatske u svim djelatnostima, a posebno u budućim ekonomskim vezama.

U sklopu Tribine predavači su predstavili i svoju knjigu. „Le nettoyage ethnique – Documents historiques sur une idéologie serbe“, koja je prevedena i na hrvatski jezik (Etničko čišćenje – Povijesni dokumenti o jednoj srpskoj ideologiji), a koju su zajedno priredili sa akademikom Mirkom-Draženom Grmekom. **Mr. Ivo Balukčić**

MOŽDA NISTE ZNALI

– da je Michael Novak (60), američki katolički filozof i pisac, dobio ovogodišnju „Templetonovu nagradu za napredak u istraživanju religije“, a nagrada iznosi 1,6 milijuna maraka. Novaku, koji s katoličkog stajališta piše o pitanjima etike i gospodarstva, nagrada će biti uručena 4. 5. u Londonu.

– da diljem svijeta ima okruglo 190.000 katoličkih škola, koje pohađa više od 40 milijuna djece i mladih.

– da u Liberiji (zapadna Afrika) ima oko 6.000 djece-vojnika u starosti između osam i petnaest godina, što je posljedica strašnoga građanskog rata u toj zemlji. Za njih se planira gradnja posebnih centara u kojima bi se „demobilizirali“ i ponovno vratili normalnom društvenom životu.

– da je u proteklih 10 godina u Africi, Aziji i Latinskoj Americi ubijeno 150 katoličkih misionara.

– da je Evangelička izdavačka zajednica odlučila osnovati vlastitu novinarsku školu, sličnu onoj koju je nedavno ustanovila i Katolička crkva, u kojoj bi mladi novinari, osim praktičnog rada, studirali vjerske, teološke i crkvene predmete.

– da je Papino „Pismo obitelji“ postalo pravi bestseller (uspješnica) u mnogim zemljama. Samo u Italiji raspačano je u prva tri tjedna preko 200.000 primjeraka, a u Francuskoj 100.000 primjeraka.

– da u Boga vjeruje 68% zapadnih i 28% istočnih Nijemaca.

– da Encyclopaedia Britannica (Book of the Year, knjiga za 1993.) donosi podatke prema kojima u svijetu ima 5.480.010.000 ljudi; od toga je 4.363.468.000 religioznih, a 1.116.542.000 nereligioznih; među nereligioznima ima 240.310.000 ateista (bezbožnici ili oni koji su neprijateljski raspoloženi prema religiji, te 876.232.000 onih koji ne pripadaju nijednoj vjerskoj zajednici, koji su agnostici ili slobodni mislioci).

– da je nakon 14 godina restauracije završena obnova freski u Sikstinskoj kapeli. U novom svjetlu zasjaao je Michelangelov „Posljednji sud“ i ostali poznati motivi.

– da je papa Ivan Pavao II. pozvao sve mlade na Drugi svjetski susret mladih u Manili, glavnom gradu Filipina, 1995. godine.

– da godišnje od ilegalnog pobačaja umre 150.000 žena u svijetu.

– da i evangelički svećenici u Bavorskoj sve više na civilnom odijelu nose mali križić

NOVE KNJIGE

Granice su da se prijeđu

U siječnju ove godine u izlozima u domovini pojavila se nova knjiga fra Šimuna Šite Čorića pod naslovom „GRANICE SU DA SE PRIJEĐU“. Izdavač je „Nakladni zavod Matice hrvatske (Knjižnica hrvatske proze), a knjiga sadrži sedamdeset neobičnih putopisama iz domovine i sa svih pet kontinenata gdje je fra Šito

dopirao. Ovi originalni tekstovi su napisani od 1977. (kad je fra Šito oduzetom putovnicom prisilno bio držan u domovini devet mjeseci) do kraja 1990., ali u sadržaju vremenski nisu ograničeni.

Kroz ove svojevrsne putopise i epistule ne pokazuju se samo najzanimljiviji aspekti života naših ljudi razasutih po cijelom ovom planetu, već redovito i život krajeva i svijeta kroz koje je autor prola-

zio. Od Australije i Kine do njegove rodne Paoče! Ova sedamnaesta fra Šitina knjiga ima 255 stranica, tvrdog je uveza i s ovitkom, cijena joj je s otpremom 25 DM, a u Njemačkoj se može naručiti na adresi: **KATH. KROATENMISSION**, Austr. 14, 74076 Heilbronn, a i telefonom 07131/174 305 ili faksom: 07131/953 288.

Antićeva baština u duhovnoj obnovi Hrvatske, naslov je knjige.

sadašnjem trenutku duhovnoj obnovi Hrvatske, ili bolje „Hrvata“, kako je na predstavljanju ove dragocjene knjige rekao uvaženi hrvatski pjesnik Joja Ricov.

Knjiga može biti vrijedni dar vašemu prijatelju.

Cijena: 100.000 HRD. Naručuje se na adresu: Vicepostulatura – Vrbanićeva 35, 41000 Zagreb, Hrvatska.

Rješenje pošaljite najkasnije do 18. svibnja 1994.

NAGRADNA KRIŽALJKA

UZ SVJETSKI DAN MOLITVE ZA ZVANJA

"Neopozivi su dari i pozivi Božji!"

[illegible]

RJEŠENJE KRIŽALJKE IZ PROŠLOG BROJA

PRIPRAVA K
RAMPE ■ URA
ED ■ KPK ■ AT
DOV ■ RUNDA
JAVEČERA ■ ■
HARIST IJA
■ NELA ■ VAN
KS ■ ŠOLTANI
ATI ■ SIR ■ TO
LIKITJEDAN
ALAZ ■ ENARI

Nagrada: Nada Zidar-Bogadi, Wien

Beyer *Pietät* GmbH

Brzo, jeftino,
pouzvano, internacionalno

Prijevoz umrlih iz Njemačke za Hrvatsku Sve formalnosti u istim rukama

76133 KARLSRUHE, Moltkestr. 79, Tel.: 0721-845454
Dan i noc – Autotelf. 0161-370394

KULTURA

PRIKAZ Čovjekov iskaz

Uz zbirku pjesama ISKAZ
fra Tihomira Grgata

Wittgenstein je izrekao jednu strašnu rečenicu: treba šutjeti o onomu o čemu se ne može govoriti. Možda nije bio ni svjestan da je i tako izrekao nešto o onomu što je neizrecivo. Prema tomu, treba govoriti o onomu što je izrecivo, što je iskazivo, što možemo riječima iskazati i razumom razumjeti. Jezikoslovci bi nam mogli potanko objasniti razliku između riječi „reći“, „kazati“ i riječi „izreći“ i „iskazati“. Reći, odnosno kazati, možemo nešto, a da se to nas baš i ne tiče, da ne izvire iz nas; nešto što smo naučili ili čuli od drugih; nešto što nas ne obvezuje, za što često ne moramo biti odgovorni. Izreći i iskazati možemo nešto što izvire iz nas ili u nama; nešto što nas se itekako tiče; do čega nam je stalo, za što smo spremni odgovarati. Mi možemo reći ili kazati tuda stajališta ili mišljenja; ali svoja možemo samo izreći ili iskazati.

Jednostavno i dubinsko katekizamsko pitanje glasi: Zašto smo na svijetu? Na svijetu smo, između ostaloga, da se izrekne i iskažemo. Nije dovoljno pokazati se, jer mi zato nismo ni najmanje zaslužni. Da bi nas drugi upoznali, potrebno je iskazati se, izreći se. A to možemo učiniti na mnoštvo načina. Jedan od načina našeg samoizricanja ili samoiskazivanja jest i pjesništvo, poezija. Među našim svećenicima u Njemačkoj ima više njih koji se izriču i na taj način. Jedan od njih je i fra Tihomir Grgat, a on se nedavno izrekao knjigom pjesama pod nazivom ISKAZ. Samo likovno rješenje naslovnih korica govori da je njegov, pa i svaki ljudski iskaz, samo mucanje u odnosu na savršenstvo Iskaza. Knjiga je podijeljena u pet cjelina, koje se sastoje od po desetak pjesama:

I. Vremena i nebeska tijela	IV. Pojmovi
II. Ljudska djela	V. Čovjek
III. Božja djela	

Na početku svake cjeline imamo grafički pečat te cjeline, kojim se iskazao akademski slikar Ivan Grgat.

Grgatov ISKAZ je svojevrsna „Pjesma stvorova“, kako je primijetio i recenzent dr. Drago Šimundža. Stvorenja i predmeti se predstavljaju i izriču u ICH-formi, u JA-obliku, a iza njih se krije pjesnikova mašta, imaginacija, mudrost, poruka, vjera, ljudskost. Stvari i životinje postaju osobe koje nam govore o sebi i drugima, koje govore o Bogu i svijetu. Pjesnik daje duhovna svojstva stvarima i bićima, te Boga, gotovo panteistički, vidi u svemu što nas okružuje. Čovjek može biti sve. Pjesnik se pita, što bi bilo kad bi bio, recimo: kuća, zvijezda, dan, magarac, smrt, loza, oblak, ljubav... Čitajući mnoge pjesme sigurno ćete se sjetiti svoga djetinjstva, raznih basni i bajki, te mitoloških pripovijesti. Grgatove pjesme odskaku od suvremenog pjesničkog izražavanja i suvremenih stilova. One su stil za sebe, jer su jednostavne, a opet jedre; jer su duboke, a opet jasne. U njima je ukomponirana narodna i biblijska mudrost, vlastita pjesnikova imaginacija prožeta franjevačkom duhovnošću. Poruka se skriva u jednostavnim alegorijskim slikama i asocijacijama, ali je ipak prepoznatljiva i transparentna.

Uočite da se u mnogim slikama krije upravo ono što ste možda i vi zapazili, ali se o tomu niste, izražavali. Upravo zato treba pročitati Grgatov ISKAZ. On, naime, nije iskazao samo sebe, nego više-manje, sve nas. Taj ISKAZ može biti duhovno štivo, pomoć u komuniciranju s ljudima, životom i prirodom. Grgatove poezije se ne treba plašiti. Ona oduševljava, iznenađuje i razveseljuje.

Knjigu je tiskala Kršćanska sadašnjost; cijena je 9 DM, a može se naručiti kod autora u HKM Rüsselsheim, Im Kleinen Ramsee 21, 65428 RÜSSELSHEIM (Tel: 06142/12270)

A. B.

NOVE KNJIGE

Rat u Bosni i Hercegovini: Uzroci, Posljedice, Perspektive; Zbornik radova, Samobor 1994.

U poseban zbornik tiskani su radovi znanstvenog skupa pod istim nazivom, koji je održan 27. i 28. travnja 1993. Radi se o člancima priznatih povjesničara, politikologa, teologa, filozofa, političara. Svi oni sa svoga stajališta obrađuju rat i njegove posljedice u BiH. Ti radovi imaju već u ovom trenutku povijesno značenje. Zbornik ima 288 stranica. Narudžbe kod izdavača: Franjevačka teologija, Langova 18, 41000 Samobor, Hrvatska.

Viktor Tadić, Devetsto ratnih dana u međuvjerskim odnosima,

Naklada MD 1994, Zagreb. Obraden je odnos katolika, pravoslavnih, muslimana i pripadnika nekih drugih kršćanskih denominacija prema krvavoj ratnoj stvarnosti. Knjiga je posebno važna s povijesnog-ekumenog i ekumenskog stajališta. Posebno ističe velikosrpske protagoniste, koje je podržala i Srpska pravoslavna crkva. Ovaj rat nije vjerski, nego osvajački velikosrpski rat u kojem su počinjeni brojni zločini.

SINGEN

REPREZENTATIVNA LIKOVNA
IZLOŽBA

Nasilje i pomirenje

U prostorijama Katoličkog obrazovnog centra (Kath. Bildungszentrum) održana je od 4. do 25. ožujka 1994. izložba likovnih djela 37 najpoznatijih suvremenih hrvatskih umjetnika.

Prof. Poljan i gosp. Strobel na otvorenju izložbe

Bio je to prvorazredni kulturni događaj. Na otvorenju izložbe „Nasilje i pomirenje“ u Katoličkom obrazovnom centru okupio se veliki broj prijatelja umjetnosti, te prijatelja Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Samu izložbu otvorio je 4. ožujka akademski slikar Josip Poljan, a uvodnu riječ imao je prof. dr. Vjeko Jarak. On je istaknuo da u Hrvatskoj ne vlada samo rat i bijeda, nego se unatoč ratu razvila velika kulturna aktivnost. U tome su prednjačili likovni umjetnici koji svojim djelima dostižu europsku umjetničku razinu. Ova je izložba i ostvarena zauzimanjem profesora Jaraka i njegovim poznavstima s umjetnicima iz Sarajeva i Zagreba. Izložena su brojna djela tridesetih i četrdesetih likovnih umjetnika, od kojih ćemo navesti samo neke: Kruno Bošnjak, Hamo Čavrk, Želimir Janež, Vasilije Josip Jordan, Dragica Cvek Jordan, Zlatko Keser, Ferdinand Kulmer, Omer Mujadžić, Josip Poljan, Branko Ružić, Đuro Seder, Stipe Sikirica, Ivica Šiško, Munir Vejzović, Šime Vulas, Marija Ujević – Galetović... Izložba je imala karitativni značaj. Veliki dio prihoda namijenjen je popravku jedne crkve u mostarsko-trebinjskoj biskupiji. Posebnu zahvalnost u priređivanju izložbe organizatori su uputili mostarskom biskupu dr. Ratku Periću, gospodinu Anti Luburiću, te bračnom paru Ruži i Josipu Mijić (Josip Mijić poslao je dopis i materijale o izložbi za naš list).

P. s.: Dio izlaganja profesora Vjeka Jaraka pod naslovom „U Hrvatskoj ne vlada samo rat“ objavljujemo na njemačkom jeziku na 26. stranici.

SVIJET MLADIH

DUHOVNA OBNOVA MLADIH
FRANKFURT

Dvije redovnice, školske sestre franjevske splitske provincije, s. Rebeka Anić i s. Klara Šimunović, održale su trodnevnu duhovnu obnovu za mlade u Frankfurtu, od 18. do 20. ožujka ove godine.

Obje su sestre na službi u Splitu, gdje osim rada s djevojkama koje se pripremaju za redovnički život, organiziraju i pripremaju duhovne obnove i za sve mlade različitih uzrasta i po raznim mjestima. Sestra Rebeka je završila teologiju u Zagrebu a s. Klara religioznu pedagogiju u Rimu.

Premda im rad s mladima nakon višegodišnjeg iskustva nije stran, dolazak u Njemačku bio je za njih ipak jedno novo iskustvo, a većini mladih ovdje prvi susret s jednom takvom obnovom, prvi dodir s takvim načinom rada.

Odziv je bio mnogo veći od očekivanog. Na samom početku bilo je osamdesetak mladih.

Budući da su sve teme koje su obuhvaćale program rada činile jednu cjelinu, bilo je potrebno da sudionici budu stalni. Rad u prevelikoj skupini bio bi nemoguć. Mnogi mladi, spriječeni drugim obvezama, nisu mogli cijelo vrijeme prisustvovati, tako da se i pri ovom pokazalo da nije baš uvijek lako sve uskladiti. No, trebalo je pronaći izlaz koji se činio najprikladnijim i najboljim i tako otpočeti. Preostala je šarolika skupina od četrdeset mladih. Prosjek starosne dobi bio je između 18 i 20 godina, iako je bilo i mladih (14/15), jednako tako i starijih (27/34).

Ja – moj odnos s drugima, zatim **Moj odnos s Bogom** i **Vrednote** bile su teme koje je trebalo u tom trodnevju osobno, a ujedno i skupno razraditi i suočiti se s njima.

Suradnja je bila na velikoj razini. Atmosfera opuštena. Mladi otvoreni, brižni i koncentrirani, kako pri kreativnom radu, tako i u osobnom izlaganju i tumačenju onoga što je za njih prije ili u samom vremenu obnove bilo bitno.

Nije suvišno napomenuti da je za sve ovo nemalu ulogu igrao i način na koji su sestre pristupale, njihova susretljivost, poticaji, spremnost slušanja. Ispunile su očekivanja mladih, što je u više navrata bilo i potvrđeno.

Želje i strahovi

Tijekom rada se moglo osjetiti da mladima nije posve lako. Izgledalo je da je sve ono što su oni sami i ono što su drugi u njima potiskivali „isplivalo na površinu“.

Sestre Rebeka Anić i Klara Šimunović posjetile su i našu redakciju

Na putu prema

Ne tako da je svatko detaljno naveo ono što ga muči, proganja i boli. Ali ipak dovoljno otkriveno da se osjeti da nitko nije ravnodušan ni prema sebi, ni prema drugima, ni prema Bogu – ni prema bilo čemu što im se događa.

Zajednički je strah pred budućnošću, strah i nesigurnost da ne udovolje željama i očekivanjima roditelja i ljudi s kojima žive, kao i strah da nisu na pravom putu.

Mladi osjećaju potrebu za sigurnim osloncem. „Gube se“ u svijetu prepunom poroka, teže za pravim smislom života i ostvarenjem sebe u onom što jesu. Vrlo se često (kako su pojedinci naglasili i u mnoštvu ljudi osjećaju sami, tim ujedno i nepotrebni („gdje god će naći, preskači zid kako znaš“).

U razgovoru sa sestrama doznajemo da nema velike razlike između mladih ovdje i mladih u domovini. Strahovi, traženja, želje, čežnje, nastojanja manje-više su im zajednički. Samo mlade ovdje uza sve navedeno proganja i osjećaj nepripadnosti. Ovdje su stranci, dolje se na njih gleda gotovo jednako tako.

Mnogima i višegodišnji boravak ovdje nije omogućio da se potpuno prilagode. Preostali se osjećaju ugodno ovdje i ne misle na povratak.

Odnos roditelji-mladi također je kod svakog različit.

Dok jedan dio nalazi potpuno razumijevanje i podršku iz čega proizlazi i pobje-

renje u roditelje, drugi je dio u „borbi“ – nesuglasice kod „sudara“ dvaju generacija.

Mladi vjeruju u Boga. Je li ta vjera nejasna, nestalna, još u rađanju ili pak sigurna, jasna, temeljita – ne može se reći. Odnos s Bogom svaki od njih živi na svojstven način. No može se ipak reći da toliko vjeruju, da imaju toliko „zdravog duha“ kojeg nije moguće uzdrmati.

„Zlatna sredina“

U sklopu obnove mladi su imali i pripremu za ispovijed, a nakon pripreme i samu ispovijed, te zajedničku misu.

Nedjeljno poslijepodne bilo je „napeto“ i jako, jako živo. Na red su došle **vrednote** života.

Osobna odluka pri odabiranju najvažnijih vrednota nije jednostavna. No u skupnom radu dvoumljenje, nesigurnost, prepiranje i dokazivanje dosegli su vrhunac. Potvrdilo se da je teško, dosta teško pronaći „zlatnu sredinu“, zajednički izabrati ono najvažnije, zajednički odlučiti, zajednički stati uz izabrano.

Na kraju je još preostao osvrt na protekli susret.

Mladi, potpuno zadovoljni i oduševljeni, poželjeli su da se ovako nešto uskoro ponovi. Sestre, ništa manje zadovoljne (ili su znalački prekrile umor i napor tog trodnevja?), prihvatile su poziv za ponovni dolazak.

Bogu i drugima

Nakon osvrta pojedinci se uputiše doma. Neki zastaše u razgovoru sa sestrama. Neki pak „ovjekovječije“ taj susret foto-kamerama. Nadati se da je ono najvrednije ovjekovječila njihova nutrina.

Diana Dolić

EBERSBERG Bog i ja

U organizaciji fra Draška Teklića i sestre Ljubice Bilobrk održana je u Poingu od 11. do 13. ožujka 1994. duhovna obnova za naše mlade. Voditeljice duhovne obno-

ve bile su časne sestre iz Splita Rebeka Anić i Klara Šimunović. Glavna tema „Traženje i upoznavanje samog sebe“ prožimala je cijelu obnovu, a osim nje obrađen je i odnos „Bog i ja“. Časne sestre su na zanimljiv način pomogle da mladi upoznaju sebe. Sve je izgledalo kao igra a ipak bilo je vrlo značajno.

Tema „Bog i ja“ veoma je zainteresirala mlade, jer su mogli na pristupačan način doći do spoznaje o stvarnom odnosu između Boga i sebe samih.

Slikovne meditacije su privukle veliku pozornost. Njihov osnovni cilj bio je staviti Boga na prvo mjesto kao jedinog vodiča i dobrog pastira.

Posljednji dan se govorilo o životnim vrednotama (ljubav, zdravlje, sretan obiteljski život). Svi su se složili da na prvom mjestu bude ljubav, iako su sve ostale vrednote potrebne za jedan normalan i sretan život.

Govorilo se i o ispovijedi što je pomoglo svima da se lakše pripreme za samu ispovijed koja je bila u sklopu duhovne obnove. Nakon ispovijedi slijedila je sveta misa. Duhovna obnova je pozitivno ocijenjena od strane svih mladih. Svatko je od njih našao nešto što će imati pozitivan utjecaj na njegovu budućnost. Ovakve stvari bi se trebale zaista češće događati.

Blaženka i Lucija Lovrić

Sudionici duhovne obnove HKM Ebersberg

TIPIČNA OBILJEŽJA RELIGIOZNOSTI DANAŠNJE MLADEŽI

Vjera na tržnici

Mladi hrvatski kršćani u inozemstvu i seljeništvu žive u šarolikoj i vrlo zamršenoj društvenoj situaciji. Oni su učenici istih škola, te potrošači istoga društva kao i njihovi vršnjaci. Njihova suvremena religioznost ima nekoliko značajki: indiferentnost, religiozni pluralizam i religiozna individualizacija.

Može li se utješno ili ironično konstatirati da današnja mladež nije bitno ni lošija ni puno bolja od svojih starijih. Ili se ona ipak razračunala s tradicionalnim kršćanstvom kojeg još uvijek u sebi nose i za kojeg se i nadalje zauzimaju njihovi roditelji? Ili je europska mladež osamdesetih i devedesetih godina ovoga stoljeća, jednim velikim dijelom već iskoraknula iz tradicionalnog, klasičnog i homogenog svjetonazora određenoga podrijetla!

Slično kao i njihovi roditelji, europska mladež ima tri tipična obilježja (ne)religioznosti. To su fenomen indiferentnosti, religiozni pluralizam i religiozna individualizacija. Sociološka istraživanja, koja su posljednjih godina provedena kod mladeži, iznose na vidjelo da je kod mladih veoma raširena indiferentnost prema Crkvi i njezinim učenjima. Štoviše mla-

dež tvrdi da je religija za osobe koje imaju teškoća bilo u osobnom životu bilo u društvu, dakle za slabe, na rub društva potisnute, za stare i siromašne. Današnja mladež živi i odrasta u okruženju u kojem caruje religiozni pluralizam. Tržište je izuzetno bogato, atraktivno i izazovno. Mladi čovjek može jednostavno birati između ovog ili onog pogleda na svijet. Prema Martinu Lechneru može se, u odnosu na religioznost mladeži, govoriti o „tendenciji od krpa satkanog tepiha“ („Flickerteppichweberei“). To znači: „Iz mnoštva njima dostupnih religioznih horizonata smisla mladež si sastavlja 'jelovnik vjere' („Glaubensmenü“), pošto iz kršćanske tradicije izabere ono što joj se za oblikovanje njihova života čini korisnim. Rezultat je upravo novi oblik sinkretizma, kojeg je središte vlastito ja i

čiji se sadržaj pokazuje kao mješavina kršćanskih vjerskih sadržaja s raznim religioznim i neospiritualnim utjecajima.“ K ovomu pridolazi i treća karakteristika religioznosti mladeži, a to je religiozna individualizacija i s tim povezana promjenjivost životnih biografija, tj. odstupa se od konfesionalno specifične „normalne biografije“ i ide se prema vlastitoj religioznoj biografiji, koja je sastavljena prema vlastitim idejama.

Dijaspورا postmoderne „obogaćena“ je i suvremenim sinkretizmom u kojem je tradicionalno kršćanstvo dobilo još jednog konkurenta na tržištu religioznoga pluralizma. Koliko je u sebi odnosno u nekim svojim dimenzijama i navikama tradicionalno kršćanstvo određena zapreka za reevangelizaciju, toliko je i nova društvena situacija ujedno i izazov za novu evangelizaciju „ad intra“ i „ad extra“. To tradicionalno kršćanstvo treba primjereno evangelizacijski korektiv i novi evandeoski impuls. **Dz Josip Balaban**

(Ulomak iz predavanja „Evangelizacija u dijaspori pred teškoćama i izazovima“ održanog na Pastoralnom sastanku u Poreču 13. 4. 1994. Oprema teksta je redakcijska)

KULTUR

DIE AUSSTELLUNG KROATISCHER KÜNSTLER IN SINGEN

„In Kroatien gibt es nicht nur den Krieg!“

Diese Ausstellung zeugt von einer wahrlich lebendigen künstlerischen Tätigkeit in Kroatien, in der alle Tendenzen moderner Weltkunst vertreten sind, allerdings in einem geringeren Maße als in den großen Weltmetropolen.

Hier muß aber etwas anderes hervorgehoben werden.

Keine Kunst ist von ihren Urhebern (Autoren) zu trennen. Diese unbestreitbare Wahrheit hat hier ihre besondere Bedeutung, ihren Wert.

Kroatische Künstler – im Unterschied zu Künstlern in anderen Ländern kommunistischen Einflußbereiches – führten einen zähen Kampf für einen Freiraum künstlerischer Ausdrucksformen. Dadurch hielten sie im ganzen Volk geistige Widerstandskräfte gegen Totalitarismus, Kollektivismus wie gegen den Verfall des Geistes überhaupt wach. Auf sehr verschiedene Art und Weise legten sie unaufhörlich Zeugnis davon ab, daß es verhängnisvoll ist, wenn einmal der Geist des höchsten kulturellen Schaffens verlorengeht. Wo dieses Schaffen nicht mehr lebendig ist, da erlischt und stirbt früher oder später auch Unterscheidungsvermögen zwischen gut und böse.

Heute leben kroatische Künstler, ohne eigenes Zutun, in einem geistigen Klima, in dem zerstörerische Kräfte der Finsternis und menschlicher Bosheit ungeheuer wirksam geworden sind. Als Folge davon breitet sich immer weiter ein Gefühl der Sinnlosigkeit aus. Aber auch in diesem Klima haben unsere Künstler, im großen und ganzen, gesunden Geist bewahrt. Sie haben ihre Augen vor den Schrecken ihrer Wirklichkeit nicht verschlossen. Indem sie aber durch ihre Kunstwerke dauernd auf die wahren, echten Werte hinweisen, versuchen sie dadurch von Anfang an diese Wirklichkeit zu überwinden. Deshalb ist in ihren Werken nicht nur die dunkle, sondern auch die helle Seite des Lebens zu sehen. Es machen sich die Funken des Lichtes bemerkbar, welche die Hoffnung wecken und die Stimmung des Friedens herbeirufen.

Abschließend heben wir dankend hervor, daß unsere Künstler von Anfang an des Krieges in den ersten Reihen jener Menschen und Gruppen waren, die den Opfern des Krieges auf verschiedenartige Weise geholfen haben. Diese Ausstellung steht ebenso im Dienste solcher humanen Gesinnung unserer Künstler. Vjekoslav Jarak

DAS ZEITGESCHEHEN

Historische Hintergründe des

Von Dr. Srećko M. Džaja

Fortsetzung aus Živa zajednica 3/94

Die konfessionelle Karte Bosnien-Herzegowinas am Vorabend der türkischen Eroberung sah *grosso modo* so aus:

Im Hinterland von Dubrovnik, dem mittelalterlichen Hum oder der heutigen Ostherzegowina lebten Katholiken, Serbisch-Orthodoxe und Angehörige der häretischen Bosnischen Kirche oder *Bogumilen* gemischt. Im 13. Jahrhundert herrschte nämlich die serbische Dynastie Nemanjići über dieses Gebiet und ab 1322 die bosnische Dynastie Kotromanić. Eine serbisch-orthodoxe Minderheit dürfte schon vor der türkischen Eroberung auch im ostbosnischen Landstrich, der sich zeitweise unter Kontrolle der serbischen Herrscher im 15. Jahrhundert befand, Fuß gefaßt haben. Das übrige Bosnien und die Westherzegowina waren katholisch mit spärlichen Überresten der sog. Bogumilen. Die ersten türkischen Steuerverzeichnisse, die im ersten und zweiten Jahrzehnt nach der Eroberung verfaßt wurden, verzeichneten lediglich 120–130 „bogumilische“ Haushalte.

Die osmanische Okkupation des Bosnischen Königreichs 1463

Die Türken bereiteten dem Bosnischen Königreich 1463 ein jähes Ende. Der letzte bosnische König Stjepan Tomašević (1461–1463) wurde gefangengenommen und enthauptet. Bosnien wurde in eine osmanische Provinz umgewandelt, die bosnische mittelalterliche städtische Kultur wurde von der massiveren osmanisch-islamischen Urbanisierung, vor allem im 16. Jahrhundert, überlagert und verdrängt. Sarajevo, Mostar, Travnik und Banja Luka – im Mittelalter kleine Marktflecken – wurden zu osmanischen Zentren ausgebaut. Die islamische und islamisierte Bevölkerung nahm regen Anteil an der orientalischen Reichskultur.

Das weitgehendste Ergebnis der türkischen Epoche ist allerdings die Entstehung der völlig neuen konfessionellen Verhältnisse, in welchem der Islam einen festen Platz einnahm, und bis heute die politische Dynamik in dieser Region wesentlich mitbestimmt.

Wann und wie geschah es?

Bei der Suche nach der Antwort auf diese Frage darf man nicht außer Acht lassen, daß das Vorrücken der Türken in Südosteuropa einen fast ununterbrochenen Kriegszustand auf dem Westbalkan – also in bosnischen und kroatischen Gebieten – herbeigeführt hat. Die Geschichtsschreibung

kennt 10 österreichisch-türkische und beinahe so viele venezianisch-türkische Kriege vom 15.–18. Jahrhundert, in denen jedesmal Bosnien-Herzegowina mehr oder weniger direkt in Mitleidenschaft gezogen wurde. Für einen Großteil der Bevölkerung bedeuteten die Türkenkriege Flucht nach Norden und Westen in die christlichen Länder oder die Deportation in die Ostgebiete des Türkischen Reiches. In den entvölkerten Gebieten siedelten die Türken zumeist die nomadischen Viehzüchter an, die als paramilitärische Streitkräfte im osmanischen Heer dienten und orthodoxen bzw. serbisch-orthodoxen Glaubens waren. So bekam Bosnien-Herzegowina – in einem geringeren Ausmaß auch Kroatien – eine neue Völkerschaft, nämlich die Serben.

Islamisierung

Parallel zu diesem regen Bevölkerungsaustausch liefen die Übertritte zum Islam, an denen sich nicht nur die gebliebene alteingesessene bosnische Bevölkerung, sondern auch die eingewanderten Nomaden, sowie die in den Türkenkriegen gefangenen Sklaven europäischer Herkunft beteiligten. So änderte sich in vier Jahrhunderten türkischer Herrschaft wesentlich die Bevölkerungsstruktur Bosnien-Herzegowinas. Bis zum Ende des 15. Jahrhunderts machten die Christen, sogar in den Städten, eine Mehrheit aus. Aber in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts erlangte der Islam den ersten Platz. Anfang des 17. Jahrhunderts verdrängten die serbisch-orthodoxen Einwanderer die Katholiken vom zweiten auf den dritten Platz. Und so blieb es bis heute. Nach der mißlungenen Belagerung von Wien 1683, und der Rückeroberung Ungarns und Kroatiens fanden ca. 100.000 muslimische Flüchtlinge aus den zurückeroberten Gebieten ihre neue Heimat vorwiegend in Bosnien-Herzegowina. Die nächste Verstärkung von außen bekam der bosnische Islam im 19. Jahrhundert wieder durch ca. 100.000 muslimische Aussiedler aus Serbien.

Auf diesen Wegen wurde Bosnien-Herzegowina zu einem Sammelbecken des Islam im Westbalkan.

Es gab demographische Veränderungen auch nach der türkischen Herrschaft, die durch die österreichisch-ungarische Okkupation 1878 beendet wurde, aber sie haben die Grundstruktur der bosnischen Bevölkerung aus der türkischen Epoche nicht wesentlich angetastet – bis zu diesem jetzigen Krieg, der 1991/1992 begann.

Das türkische Reich war ein ideologischer Staat, in dem der Islam privilegiert wurde.

grausamen Krieges in Bosnien und Hercegovina (II)

Die Ausübung sämtlicher öffentlicher, politischer und kultureller Ämter war durch die Zugehörigkeit zum Islam bedingt. Auf diese Weise – aber auch auf anderen Wegen – wie z.B. Mischehen und steuerliche Begünstigungen – wurde die Konversion zum Islam gefördert. Dagegen wurde der Abfall vom Islam mit der Todesstrafe sanktioniert. Damit wurde der Religionswechsel zur Einbahnstraße – zum Vorteil für den Islam und zum Nachteil für die christlichen Konfessionen, die wortwörtlich geduldet und verschiedenen Beschränkungen unterstellt waren. Die bleibende historische Folge einer derartigen Religionspolitik ist ein jeweils anderes Verhältnis zur türkischen Herrschaft. Während die Muslime diese Epoche ihrer Geschichte idealisieren, trägt die christliche Bevölkerung vierhundert Jahre türkische Fremdherrschaft als Unterdrückungsperiode in ihrem Gedächtnis, in der man zwar überlebte – aber mit vielen Traumen.

Diese disparaten historischen Erfahrungen reflektieren sich in allen bisherigen Versuchen, die bosnische Geschichte zu rekonstruieren, und diese Gesellschaft in die politische Modernität einzuführen. Jedes der drei bosnischen Völker mythisiert seine eigene Geschichte, und erhebt politische Ansprüche autistisch ohne Rücksicht auf die begründeten Interessen der anderen Gruppen.

Der kroatische Anspruch auf Bosnien-Herzegowina gründet sich in der kroatischen Oberhoheit im Frühmittelalter über Bosnien und den ständigen kulturellen Kontakten mit den Kroaten in Kroatien, Dalmatien und Slawonien. Die zahlenmäßige Unterlegenheit der Kroaten in Bosnien versuchte man durch die Erklärung der Muslime zu islamisierten Kroaten zu kompensieren. Die Muslime aber haben dieses Angebot – von Ausnahmen abgesehen – im großen und ganzen abgelehnt und ihre eigene Identität (re)konstruiert.

Identitätssuche

Die historisch-politische Rekonstruktion der Identität der bosnischen Muslime setzte nach der österreichisch-ungarischen Okkupation 1878 ein. Der erste Schritt in diesem Vorgang war die, wissenschaftlich unbegründete, Postulierung einer Kontinuität zwischen dem bosnischen Adel und der späteren bosnisch-muslimischen Oberschicht. Bei dem zweiten Schritt nahm man die Kontinuität zwischen dem bosnischen mittelalterlichen Ketzertum und dem bosnischen Islam in Anspruch. Damit wollte man irgendwelche Beziehungen der islamisierten Bevölkerung zum orthodoxen Christentum in Abrede stel-

len. Freilich geht es auch in diesem Fall nur um ein Postulat. Den dritten Schritt machte man später, erst im kommunistischen Jugoslawien, als man die These von der politischen Kontinuität zwischen dem bosnischen mittelalterlichen Königtum und Bosnien als türkischer Provinz aufstellte.

Im österreichisch-ungarischen Zeitalter der bosnischen Geschichte blieb dieses Geschichtsbild mehr oder weniger eine „Gelehrtenangelegenheit“. Das erste, königliche Jugoslawien legte dieses Geschichtsbild still; im zweiten, kommunistischen Jugoslawien wurde es wieder belebt und in das Bewußtsein der muslimischen breiten Bevölkerung hineingebracht. Nur in der Benennung herrscht noch immer Unsicherheit, die sich auch in der internationalen Presse widerspiegelt: mal redet man über die bosnischen Muslime, mal über die Bosniaken. Sonst sprechen die heutigen bosnisch-muslimischen Politiker und Medien von den Muslimen als *Grund-* oder Hauptvolk in Bosnien. Dabei werden umfangreiche demographische Veränderungen, – die hier nur kurz erwähnt werden konnten – sowie die politischen Unterschiede zwischen dem bosnischen mittelalterlichen Staat und Bosnien als türkischer Provinz einfach übersehen. Mit dieser Ideologie verfolgt man einen doppelten Zweck: einmal, die politische und kulturelle Abgrenzung sowohl von den Kroaten als auch von den Serben, und zum zweiten, mehr Berechtigung auf Bosnien als es Kroaten und Serben haben sollen.

Serbische Besitzansprüche auf Bosnien

Die Serben sind in ihrem ausschließlichen Anspruch auf Bosnien absoluter und resoluter als die Muslime und die Kroaten. Stellvertretend für die gesamte serbische Nationalideologie im Hinblick auf Bosnien möchte ich an dieser Stelle den seinerzeit international bekannten serbischen Balkangeographen und Volkskundler Jovan Cvijić (1865-1927) zitieren. Im Zusammenhang mit der Annexionskrise, nach der Angliederung Bosnien-Herzegowinas an die Donaumonarchie 1908, informierte dieser serbische Gelehrte die Weltöffentlichkeit über den Standort und Stellenwert Bosniens für die Serben in einer Broschüre folgendermaßen: „Hier gehe ich davon aus als unbestreitbares Minimum des Nationalitätsprinzips soll gelten, daß man einem Fremden, einem fremden Staat nicht die *Kernlandschaft* und daher das *Herz* eines Volkes überlassen kann: eben dies ist *Bosnien-Herzegowina für das serbische Volk*. Beide Länder sind für Serbien und das

serbische Volk nicht nur was Elsaß-Lothringen für die Franzosen, Trento und Triest für die Italiener oder die österreichischen Alpengebiete für Deutschland, sondern was Rußland die Moskauer Region, für die Deutschen und Franzosen die reinsten Teile Deutschlands und Frankreichs sind, das heißt jene Teile, die am besten die deutsche und französische Rasse verkörpern“. Also, Bosnien als *Kernlandschaft* eines Großserbien. Nach dieser Formel wurde die gesamte serbische moderne Politik geführt. Alles, was in Bosnien nicht serbisch war, wurde zu einem Überbleibsel der Fremdherrschaften oder der katholischen Propaganda aus dem Vatikan stilisiert, das im Laufe der Zeit entfernt werden müsse.

In ihrem ersten Anlauf nach der österreichisch-ungarischen Okkupation 1878 versuchte die serbische Propaganda die Muslime mit den aufklärerischen Methoden zum Serbentum „zurückzuführen“. Man erklärte die Muslime zu den Serben des islamischen Glaubens und bemühte sich, sie zum Bekenntnis der serbischen Nationalidentität zu bringen. Aber, von Ausnahmen in der muslimischen Bildungsschicht abgesehen, gab es immer wenig Serbentumbekenner, genauso wie der Kroatentumbekenner in den muslimischen Reihen. Die Mehrheit blieb ausschließlich bei ihrer islamischen Identität, bis das kommunistische Regime die Muslime als Nationalität bzw. als drittes bosnisches Volk zuließ.

Und nun nach dem Zusammenbruch des kommunistischen Systems und Zerfall Jugoslawiens begab sich die serbische Politik in ihren zweiten Anlauf, nicht mehr mit *aufklärerischen* Methoden, Bosnien in eine serbische *Kernlandschaft* umzuwandeln, sondern durch den Völkermord an den Muslimen, aber auch an den Kroaten und ihren Kulturen.

Der Krieg tobte nicht nur zwischen den Serben und den anderen auf einer Seite, sondern auch zwischen Kroaten und Muslimen.

Der Krieg zwischen Kroaten und Muslimen ist meiner Meinung nach eine Folge der falschen Politik sowohl auf kroatischer als auch auf muslimischer Seite, aber noch mehr der tatenlosen internationalen Politik, die unter einer unglaublich starken serbischen Lobby steht, so starken, daß die kulturellen und politischen Werte der europäischen Zivilisation auf dem Spiel stehen. Vielleicht stirbt die Seele Europas doch in Bosnien, und Maastricht könnte nur eine Episode in der Geschichte der europäischen Bürokratie werden. ■

Rat kao „slučaj“ • Krieg als „Fall“

Bosna miru i vjeruje i ne vjeruje, pa ni onom između Hrvata i Muslimana. Bosanski Hrvati i Bošnjaci-Muslimani više ne pucaju jedni na druge, ali se i dalje drže na nišanu. Za svaki slučaj. Ako igdje, onda se u Bosni vjeruje u slučaj, u sudbinu. Fatalističko shvaćanje svijeta i života u Bosnu je stiglo s islamom. Sad se veli da se kao slučajno dogodio rat između Hrvata i Muslimana. Četiri ratne i poratne slike iz Uskoplja (Gornji Vakuf) u srednjoj Bosni govore više od riječi. Rat je donio smrt mnogih dragih i mladih osoba; donio je plač, tugu, crninu. Ratno lice smrti vidno je na licima tugujućih i preživjelih. Utjehom može biti vjera u Boga i ponos da njihova žrtva nije bila uzaludna (slika 1). Drugo strašno lice rata jest razaranje i uništavanje materijalnih dobara (slike 2 i 4).

Pritom nije ništa pošteđeno: ni obiteljske kuće, ni javne zgrade, ni crkve, ni džamije. Mnoge kuće ostale su bez krovova i bez stanovnika. Strše samo nagorjeli zidovi i dimnjaci. Granate mržnje nisu štedjele ni najsvećija mjesta, hramove Božje, simbole vjere, ljubavi, mira, slobode. Ipak, ljudi se ponovno sastaju i u crkvama i u džamijama. Penju se na oštećene krovove i popravljaju ih. Iz dimnjaka se ponovno diže dim. Jesu li to nago-vještaji novog razdoblja mira i sporazumijevanja? Zasigurno jesu. Čak su se različiti simboli, ljljani i trobojnica, postavili jedan

pokraj drugoga (slika 3). Oni su i ranije živjeli jedan pokraj drugoga, javno ili tajno, sve do – „slučaja“. Bilo bi dobro da se Bosni konačno dogodi dobroćudni slučaj: da se zacijele rane, da se obnovi uništeno, da se obnove (obrate, promijene) ljudi, a simboli, jedni pokraj drugih, ma kakvi bili, mogu tada značiti slobodu, mir, ravnopravnost, pravdu. Za sve koji se slože biti onakvim ljudima kakvi upravo jesu.

Tekst: Anto Batinić / Foto: Marinko Batinić

Die Menschen in Bosnien und Herzegowina neigen besonders dazu zu glauben, daß viele Dinge im Leben zufällig, aber unvermeidlich geschehen. Deswegen betrachten viele die Welt und das Leben fatalistisch. Diese fatalistische Betrachtungsweise in Bosnien und Herzegowina brachte der Islam mit sich. Daher verwundert es nicht, daß viele diesen blutigen Krieg als „Zufall“ und „zufällig“ betrachten. Dabei vergessen sie, daß dieser „Zufall“ in den Plänen des Aggressors gut vorbereitet und ausgestaltet wurde. Vielen hat der Glaube an den Zufall und an das Schicksal geholfen den Tod und die Zerstörung zu verschmerzen. Jetzt, nach dem Friedensabkommen zwischen bosnischen Kroaten und Moslems (auf Bild 3 haben sich ein moslemischer und ein kroatischer Soldat aus Bosnien gemeinsam wieder gefunden), wird ihnen der Glaube an den Zufall helfen, den Frieden als Unvermeidlichkeit, als Schicksal zu begreifen. Gebe Gott, daß der Frieden in Bosnien das Schicksal aller Menschen werde.

Postvertriebsstück • D 2384 E • Gebühr bezahlt:

Scholl+Klug Druckerei GmbH • 64546 Mörfelden-Walldorf